

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
 Budapest, V. Váczikörut 23.
 hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt —
 Fél évre 4 » —
 Negyedévre 2 » —
 Egyes szám ára 16 kr.

M E G J E L E N I K M I N D E N P É N T E K E N .

Tartalom:

Beszélgetés Apponyi Albert gróffal. Dr. Silberstein Ötvös Adolf-tól. — A tények logikája. T á b o r i Róbert-től. — Drumont bukása. — Schneider Antiszemitizmusban utazik. — A koronázási örömnép. (Az »egyenlőség« eredeti tudósításai). — Magyar-zsidó családok. Irja: Dr. L á z á r Béla. — Az erősek. B e r n s t e i n A. elbeszélése. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892. június 19) 5652. Szivan hó (30 napos) 24-ike. Hétfő 25-ike. Kedd 26-ika. (Az év leghosszabb napja). Szerda 27-ike. Csütörtök 28-ika. Péntek 29-ike. Szombat 30-ika. Ros-Chodes első napja. Hetiszidra: Kórach. — Haftorah: Jezsaiás 66. fejezete.

Beszélgetésem Apponyi Albert gróffal.

Nem kenyerem az interviewolás. Hanem ha egyszer véletlenül megtörténik, hogy szerencsém egy mérvadó emberünkkel, egy politikai vezérferfiuval összehoz, akkor mért ne legyen szabad egy félórai, igen kellemes és, legalább a másik részről, igen szellemes beszélgetés tartalmát visszaadni? Hiven az egyszerű igazság elvéhez, melynél jobb elv az íróra nézve nem létezik, épp úgy fogom a beszélgetést elmondani, amint az egész véletlenül és minden pose nélkül az Andrássy-uton felfelé menet fényes nappal ezernyi járó-kelő között a koronázási ünnepély után lefolyt. Nem hiszem, hogy a tisztelt gróf e perczfotografiát meghazudtolni okot találna, de a retouchirozásra, ha éppen szükség lenne, mindig nyitva állnak e lap hasábjai.

Bár Tisza Kálmántól fogva mindig a kormány pártján voltam, Apponyi Albert gróf ur iránt azért mindig a legnagyobb tiszteletet és rokonszenvet éreztem. Ezt pedig többféle okból. Először ő velem mint a Sennyei báró alatt álló szellemdús gárda legkiválóbb fiatal tagjával ismerkedtem meg és akkor a művészet és színház iránti közös vonzódásunk hozott bennünket össze nem egyszer, úgy itt, mint Bécsben, az öreg Laube dicső színészcsapatánál. Báró Ürményi Miksa, Beöthy Ákos, gróf Apponyi Albert akkor a bel-esprit-k közül épp úgy tűntek ki, mint később a politika terén, melyről a legelől nevezett ferflu sajnálatunkra nem sokára lemaradt, míg Apponyi, a leg-

ifjabbik, folyton emelkedett és pártvezérré izmosodott idővel. Akkoriban a fiatal gróf — már van husz esztendeje — még maga sem igen bizott politikai jövőjében, akkor még a művészi életfelfogás uralkodott rajta, a mit széles, főleg pedig a német irodalomból meritett műveltsége nagykönnyen megengedett neki. Irodalmi és művészi ismeretei, élénk, szellemtől sziporkázó társalgása, a magyarral versenyző német beszéde, gyönyörű előadása, a legkomolyabb tárgyakal is élczesen játszó, még önmagát is néha kigunyoló modora egy tárczairóra és szini kritikusra a legmélyebb benyomást kellett tenniük.

Ha nem is tartoztam soha pártjához, de gróf Apponyi Albert személyéhez mindig hű maradtam és éber figyelemmel kísértem fejlődését, tétovázásait, hibáit és diadalait, melyeket előbb mint szónok, aztán mint politikus átélt. Azelőtt gyakrabban találkoztunk, de már pár éve mult, hogy nem volt szerencsém vele összekerülni, miután felkeresni úgy sem szoktam senkit.

Egy közös impulzus ragadott egymáshoz minap a koronázási ünnepélyek lefolyta után. Amint egymás mellett haladva, köszöntést cseréltünk, azonnal megragadtam az alkalmat, hogy üdvözöljem a grótot, mint a bevonulási nap egyik hősét, akit az egész nép mint a magát éljenezett. A mellett azt mondtam, hogy mily jó alakot is mutatott a gróf ur a lovon büszke tartásával.

Erre Apponyi kifejté, hogy súlyt fektetett arra, miszerint a külsőségekben is helyt álljon, kartársai-

nak nem kis csodálkozására, kik a komoly politikusban ilyféle sportminőséget legkevésbé tételeztek fel. Ő ki akarta mutatni, hogy a gondolkozó ember testi gyakorlatokban is kitűnhetik és, a mint tréfálkozó modorában hozzá tévé, megakarta czáfolni a népies felfogást, hogy »csak számár ülhet jól a lovon«. Komolyabra fordítván a dolgot, megvallá, hogy neki a népszerűség ilyen közvetlen megnyilatkozása nagyon jól esett és hogy őt megerősítette abban a hitben, hogy őt most a nemzet is elfogadta mint egyik vezérét. Siettem egész őszintén kinyilatkoztatni, hogy a gróf ur a közvéleményt helyesen ítélte meg, hogy ő most, annyi tétozás után, az igaz utra tért és hogy a nemzet kezd hinni és bizni benne. Erre ő kiérezhető örömmel arra utalt, hogy mily üdvös hatása volt legujabb actiójának, hogy fölrázta a sziveket és hogy mily szép uton haladunk a nemzeti célok felé, mire én a »székváros« vívmányát is említettem, mit mosolylyal fogadott.

A beszélgetés Vaszary üdvözlő beszédjére tért át, melyet én a legnagyobb melegséggel dicsértem, mi láthatólag jól esett a gróf urnak, minthogy ráduplázott, hogy bizony ez a beszéd az egész világnak minden pártszínezet nélkül nagyon tetszett. »De tudja kérem — folytatá — Szapáry is helyesen beszélt« ... »És ezt megmondta Méltóságod a Miniszterelnök urnak?« ... »Odaléptem hozzá és őszintén nyilatkoztam« ... »Képzhetem, mily jól eshetett ily hatalmas ellenség részéről« ... »Nem tagadom«.

Ujra kifejeztem a nemzet szerencsését, hogy ily vezérférfiura lett annyi tespedés után, és hogy a nép lelkesedése egészen biztos reményt fejez ki az iránt, hogy hovatovább a bársonyszékben fogja látni kedvelt clóharcosát. Nevetve arra utalt, hogy nem csak őt, hanem Wekerle minisztert is nagyon éljenezték, mire azután közösen megjegyeztük, hogy ez annál nevezetesebb, miután a finánczminiszternek, ki a népre csak terheket szokott róni, legkevésbé természetes hivatása van a népszerűségre. Wekerle tehát ebben is a szerencse gyermeke, hogy ő talán az egyetlen pénzügyer a világtörténelemben, kit pereat! helyett éljenzéssel fogadott a tömeg

Áttereltem a beszélgetést a gróf ur multkori Enkei toasztjára és megjegyeztem, hogy mily jól esett nekem, mint a nyugati fejlődés imádójának, a gróf ur ama kijelentése, miszerint a nemzetnek a nyugatra is kell tekintettel lennie, nem azért, hogy azt majmolva, nemzetiességéből kivetkőzzék, hanem — hogy abból a legjobb nedvet kiszíva, a saját vérévé átalakíthassa, az idegent átnemzetesítse. Erre Apponyi gróf azt felelte, hogy ama beszédje tisztán improvizálva volt, de hogy ő sohasem volt a nyugat ellensége és bátran beszélhetett így »A különbség az« — mondtam, — »hogy ha a mi fajtánkbeli ember ünnepli a

nyugatot, majdnem hazaárulásnak tekintik, míg a gróf urtól azt elfogadják.

Erre nagyon élénken reagált híres sétatársam. Az igaz — szölt — hogy tőlem sokat elfogadnak, amit mástól csak rossz néven vennének. Büszke vagyok e bizalomra, mely nagy morális tőkét jelent reám nézve. Ezáltal érzem, hogy a nemzet kész engem vezérének elfogadni. Biztos, hogy a klérus is a legnagyobb engedményeket énnekem tenné. Ugy pl. biztosítom Önt, hogy **egyedül én volnék képes a receptiót keresztül vinni.**

»Gróf ur, nem tudja talán, mily nagy szót mondott most ki: hány százezer ember tiszta háláját érdemelné ki, ha ezt csakugyan megtenné. Nem vagyok fanatikus, de ily actiója a gróf urnak még az én nagy rokonszenvedet is fokozná.«

»Nem számításból mondtam ezt — felelé élénken a gróf — nem számítok semmi hálára. Tudom, hogy ha ismernék is szándékomat, azért egy szavazatot sem kapnék most arról a részről, mert az mindig a kormánynyal szavaz.«

De azért tudjuk, hogy maholnap Méltóságodat a bársonyszékben fogjuk látni, tehát azért már ma is háladosak lehetnénk azért, ha ezt az actiót keresztülvinné.«

»Téved, uram, ha azt gondolja, hogy én, mint az ellenzék vezére ezt az actiót most keresztülvihetném. Erre most gyenge volnék. De tegyük fel, hogy kormányra jutnék, akkor én a kormány tekintélyéhez személyes befolyásomat latba vetve, biztosan keresztülviszem. Más nem fogja keresztülvinni.«

»Legyen ez bár úgy, méltóságos ur, a halás érzület biztos, és e néposztálynak szenvedélyes, rajongó természeténél fogva, a gróf úr népszerűsége hallatlan mérveket fogna öltetni.«

Apponyi Albert gróf mosolygott. »Ne hisz tudom, hogy mire képes e nép, ha valamire adja magát, de ne erről szóljunk. Különbben érdekes a felekezeteknek psychológiája minálunk. Az évszázadok hozták magukkal és így a karakter még most is megmaradt: a katolikus dominálni, a protestáns békét kötni akar, a zsidó pedig oltalmat keres. Ugy volt ez mindig és így van most is.«

E találó megjegyzést csak helyeselnem lehetett. Ezután az élénk eszmecsere után, melynek csak körvonalait adtam, már közel voltunk az Andrassy-ut végéhez, melynek egyik előkelő villájában diszebéd várt a grófra. Még csak egy pár szót váltottunk a legujabb irodalomról és művészetéről, megemlítettem az ujkor történetét Marczali Henriktől, kiről a gróf szívélyes megjegyzést tett. Annak összegezésével bucsuztam a rácsajtónál, hogy küldetése van a grófnak és a nemzet örömmel és reménnyel követi fellépését.

Dr. Silberstein Ötvös Adolf.

A tények logikája.

Budapest, 1892. június 17.

Nagy és hatalmas logika rejlik a világtörténeti eseményekben. Az a fenséges szellem, mely az óriási gépezet alkatrészeit egybefűzte és működésbe hozza, mindenre rá tudja nyomni a szükségszerűség és célszerűség bélyegét, oly annyira, hogy egy bizonyos idő múlva a leg-rövidlátóbb szem is észreveszi, hogy így kellett történni és nem másként. A haladás hosszú periodusai után néha egyszerre csak azt vesszük észre, hogy a visszaesés bekövetkezik, a viruló életbe hirtelen belopózik az enyészet és terjeszti büzét. A kislelkű ilyenkor azt kérdi magában, vagy fennszóval, hogy miért kellett ennek így történnie? hogy mit keres a felvilágosultság századában az a sötét szellem, mely aknamunkában leli kedvét és a gyűlölködés csiráját hinti el az emberek közt? .. Miért? Hát csak azért, hogy az események logikájából okuljon az emberiség, és példákon demonstrálhassa a különbséget, fölvilágosultság és sötétség, haladás és visszaesés közt!

Eljutottunk most már odáig, hogy levonhatjuk az utolsó tizenöt évből a történeti tanulságot; még pedig olyan világos és korrekt alakban, hogy a legelfogultabb elme is fölfoghatja. Mintegy másfél évtizede, hogy megindult Németországból egy zavaros áramlat (akkor még csak zavaros volt, később azonban piszkos is lett), melynek eszméje néhány foglalkozás nélküli, unatkozó és minden áron feltűnni óhajtó ember fejében támadt. Mivel német volt a föltalálója, bizonyos rendszerbe öntötték, elkeresztelték »antiszemitizmus«-nak, fölciczomázták mindenféle avult doktrinák roncsaival és hódító utra bocsátották.

Éppen az eszmék tavaszára esett utnak indulása, mikor a tél vihargása után olyan fogékony a föld keble, hogy minden belé hullajtott mag kicsirázik: legyen az már most kenyéret termő, vagy közönséges gaz. A jó kertész ilyenkor azt cselekszi, hogy a gazt kitépi a kövér földből, nehogy ellepje és elfojtsa a nemes kalászt. Az antiszemitizmus apostolai megfordítva cselekedtek: ők a gazt ápolták, a szabadelvűség kalászait pedig kigyomlázták. S olyan éhes

volt akkor új eszmékre az emberiség, hogy még az antiszemitizmust is komolyan vette, mert minden áron megkivánt valami irányt.

Két lustrumon át pusztított az antiszemitizmus bógánca, olyan rohamosan terjedve, mint a szerb tövis, s éppen olyan fájó sebeket ejtve. Hozzánk is eljött. A mi áldott magyar földünk sem maradt megkímélve csapásaitól, sőt, bátran mondhatni, hogy fejlesztő erejénél fogva gyorsabban növelte a gazt, mint bárhol másutt a világon. De ha sötétebb volt nálunk az antiszemitizmus éjszakája, mint Németországban és Franciaországban, viszont sokkal rövidebb tartamu is volt. S ma, mikor odaát Ausztriában még a Luegerek és a Schneiderek viszik a nagy szót, mikor Németországban az Ahlwardtok szavára még ezerezen esküsznek, nálunk a Verhovayak annyira holt emberek, hogy már egykori létezésükre is alig emlékszik valaki.

Nálunk már le lehet vonni erről a világra szóló nyavalyáról azt a furcsa fátyolt, melylyel a félénk és féleszü emberkéek olyan szívesen borítják az óriási botlásokat. Nem lesz azzal kisebb Magyarország, ha bevalljuk, hogy biz »multa peccantur intra et extra muros« nálunk is, hogy gonosz és istentelen dolog volt, amit azok kivántak, akik az asszimilálásra vágyó hétszáz ezer zsidót le akarták tépni a magyar nemzet szívéből, hogy oda lökjék a nemzetiségek közzé. Hiába emelte föl az antiszemitizmus dühöngései közepett a zsidó könyörögve két kezét, mondva: »hozzád tartozom, tied vagyok, magyar vagyok!« visszautasították, oda akarták szorítani, ahol a magyarságnak legnagyobb elenségei vigyorogva és kárörvendve lesték, mikor fogy ki az a hétszáz ezer honszerető zsidó türelméből és dől az ő karjaikba.

Erre ugyan hiába vártak. A zsidó türt, a zsidó szenvedett, de nem engedte magát eltántorítani. Megmaradt jó magyarnak, hű hazafinak. S ime a történet fényes szelleme igazságot szolgáltatott neki. Mikor az oláhok Bécsbe vándorolnak, hogy a magyar alkotmány sánczain részt törjenek, mikor a bőrükbe nem férő izgága elemek hazaárulásra készülnek, vajjon kikkel szövetkeznek? Senki mással, mint az

antiszemizmus osztrák matadorjaival! Rátalált egymásra a nobile par fratrum, az oláhságnak honáruló része és az antiszemita. Ugyanabban a hernalsi gyülekezetben, melyben a magyar fajra anathemat kiáltottak, a zsidóság elleni harcot is újból proklamálták. Ratiu és Lueger testvérként üdvözölte egymást, Schneider tájékozó dühvel öllögeti nyelvét a magyarra és a zsidóra, Schönerer pedig, aki Ausztria fennállása ellen agyarkodik nagynémet szempontból, az egész nemes konzorciumra ráadja áldását.

Véssétek be jól szivetekbe ennek a jeletnek emlékét, kedves magyarjaim! Az ellenség mondta, hogy a zsidó égő vágygyal törekszik arra, hogy szívvél-lélekkel magyar lehessen, és az ellenségnek ebben az egyben tökéletesen igaza van. Szenvedélyes haragja, hogy ilyen jó és megbízható szövetségese akadt a magyar ügynek, mindennél jobban bizonyítja, milyen hatalmas erő lakik e szövetségben. Azt mondja az oláh exaltado, hogy élethalál harcot kell indítani a zsidó ellen, mert hiva a magyarnak, s ugyanezt mondja az Ausztriában lakó bomlasztó, az anarchizmus felé hajló elem is. Mind a kettő belátja, hogy Magyarország testéhez gyilkos fegyverrel csakis a zsidóság testén keresztül lehet eljutni, et inde furor, innen a vad, engesztelhetlen harag!

... A világtörténeti szellem azonban nemcsak logikus elme, hanem nagy satirikus is. Kedvét leli abban, hogy a félszeg ideákat egész sivár meztelenségükben bemutatja, és ad absurdum vezet. Valamint az igazi apostolokat oda viszi, a hova valók, a glóriától övedzett magaslatra, a hamis profétáknak viszont kijelöli helyüket — a büntető törvényszék előtt. Oda jutottak már egytől egyig az antiszemizmus apostolai, vagy uton vannak arra felé, hogy az államügyész rájuk téve kezét, alyai gondoskodásában részesítse. Ahlwardt ur börtönben ül, monsignore Stöckerre ráolvasta a berlini törvényszék egyik nyilvános ülésében a vádhatóság képviselője, hogy hazudott, hamis tanukat fölfogadott; Schneider urat összegazembereztek a törvényszék előtt, és a törvényszék fölmentette azt, aki Schneidert ilyen találóan jelle-

mezte, Lueger urat uzsorásnak czimezték, és Lueger ur nem reagált erre, mert tudta hogy rá lehet bizonyítani az embornyuzást és nem tisztességes eljárást; Schönerer lovagtól elvették a lovagi czimet, mert ludasnak találták jókora adag honárulásban, s a mi antiszemita apostolaink visszavonultak oduikba és nagyon megvannak elégedve azzal, hogy senki sem veszi őket észre. Egy részük meg is tagadta a hajdani zászlót, mert szörnyen derogálna nekik, ha az egykori bajtársakéval együtt emlegetnék nevüket. Sőt, hogy Drumont urról se feledkezünk meg, neki is van most egy kis csángó »affaire«-je, amennyiben némely pénzekről, amelyek a hazafias liga céljaira lettek gyűjtve, nem tud elszámolni. Azonfelül a jeles kortársat csak tegnap ítélte el rágalmazás miatt a párisi esküdtszék három havi fogságra, ami azt bizonyítja, hogy Párisban is megelégték már az antiszemita garázdálkodással.

Ime, a történeti események logikája. Örüljünk rajta. Tanulja meg belőle a magyar, hogy nincs nagyobb hiva, mint testvéreinek az a része, mely a zsidó vallást követi, és tanulja meg a zsidó, hogy Magyarországon elhomályosítja ugyan néha a szabadelvűség pajzsát az antiliberalis áramlat, de rozsdát nem ejthet rajta. Az a pajzs még mindig jó vitézek védelme és megvédi azokat, akik rendületlenül hivi maradnak.

Tábori Robert.

Drumont bukása.

Páris, junius 15-én.

Folyó hó 14-én kezdte meg az esküdtszék tárgyalni azt a pert, melyet a kamara alelnöke, Burdeau indított Drumont, a hírhedt antiszemita ellen. Libre Parole című lapjában Drumont ur cikket tett közzé, melyben nem kevesebbet állított mint azt, hogy Burdeau a bankszabadalom ügyében kiküldött parlamenti bizottság előadója jelentését csak úgy készen házhoz küldve kapta meg Rothschildtól és ezenfelül még meg is hagyta magát vesztegetni. Büntársul szerepelt Millot, a lap felelős szerkesztője is. A zsufolásig telt tárgyalási tereben sokan voltak a pénzvilágból valók. Hogy Mores marquis, az új antiszemita vezér esetleges tüntetéseinek elejét vegyék, az igazságügyi palota és esküdtszék előtt levő őrséget megerősítették. Drumont nem jelentett védőt és tanukul többek között Rothschild Alfons bárót és Magnin bankkormányzót idéztette meg, a kiknek megjelenése bizonyos sensatiót keltett.

A tárgyalás lefolyásából érdekesek a következők:

Mariae elnök először Millot, másodrendű vádlottat hallgatta ki, aki azt vallotta, hogy az incriminált közleményt Drumonttól kapta. A többi kérdésre nézve kéri a vádlott, hogy védője Saint-Auban adhassa meg a választ.

Az elnök azután Drumonthoz fordulva kérdezte:

Beismeri, hogy ön a cikk szerzője? — Drumont: Igen. — Elnök: Tudtával birt-e megjegyzéseirágalmazó jellegének? Drumont: Az állítások valók, Elnök: Tehát voltak bizonyítékai? Miféle bizonyítékok azok? — Drumont: Erkölcziek.

Elnök: Ah, erkölcsiek! — Drumont: Tudom, hogy lesz módom az esküdszéklet olyan bizonyítékokkal is meggyőzhetni, melyek nem anyagiak. Drumont azt állítja ezután, hogy Burdeaut a Panamatársulat is támogatta. — Elnök: Ez nem tartozik a dologra.

A tanuként kihallgatott Mores marquis tücsköt bogarat vall. Kijelenti, hogy a cikket ő sugalmazta. Neki és Drumontnak az volt a szándéka, hogy az országot bizonyos politikai és pénzügyi körök viselt dolgairól felvilágosítsák. — Burdeaunak ezelőtt más nézete volt a bankszabadalomról. Mikor az összevissza beszélő Mores a tárgytól eltért s emiatt az elnök a tárgyhoz utasította, az antiszemita kinyugtalanok dnt k ezdték, az elnök pedig a terem kiürítésével fenyegetőzött. — Mores tanukra hivatkozik, akik szerint Burdeau, ha még nem terjesztette be jelentését, ez azért történt, mert még nem kapta meg díját. Én — folytatja a szót — elmentem Drumonthoz, azt mondtam neki: A banque de France Rothschild kezében van; akadályozza meg, hogy katonai kincstárunk zsidó kezekben maradjon.

A bank igazgató-tanácsának tanuként kihallgatott titkárja a következőket vallja: Burdeau számára nem dolgoztak ki tervet és a bank privilegium megújítására soha egyetlen centimet nem költöttek. A bankszabadalom megújítása csak jutalom volt azokért a nagy szolgálatokért, melyeket a bank a Comptoir d'escompte katasztrófája alkalmával a pénzpiacra szerzett.

Bataille, a banque de France volt könyvelő-főnöke Mores marquis állításait egyszerűen hazugságnak nyilvánítja.

Demachy bankár tanu kijelenti, hogy azt nem tudhatja, ha megfizették-e a Bordeau jelentését. — Elnök: Nem arról van szó, hogy tudhatja-e, hanem hogy tudja-e: — Demachy: Én egyetlen nyugtát sem láttam.

Sorret, a banque de France volt hivatalnoka Drumont azon kérdésére, hogy igaz-e, miszerint a bank favorizálta az orosz kölesönt és hogy azokat Rothschild megbízásából kontremandálták, azt adja elő, hogy Rothschild befolyását nem ismeri. — Drumont: Hiszen ön informált engem e tekintetben. — Tanu: Én csak egy szöndtákaról beszéltem, mely szerint Rothschild intervenciója nélkül lehetetlen az intézkedés.

Magnin bankkormányzó a következő kategorikus kijelentést tette: Burdeau képviselőt sohasem sértettem meg azzal, hogy neki pénzt kínáljak. Meg vagyok róla győződve, hogy ilyen gondolata Rothschild bárónak sem támadt soha.

A kihallgatott Rothschild Alfonz br. így vallott: Mielőtt Burdeau referenssé lett, nem is volt soha sze-

rencsém őt ismerni. Később két ízben láttam. Családom gyászese folytatán üzleti ügyekkel nem is gondoltam. Burdeau jelentéséről csak akkor szereztem tudomást, mikor Dieppeből (a báró nyaralója, az elhunyt Rothschild Bettina kedves otthona) visszatértem. Aféle hatalmasságként akarnak feltüntetni, mint a ki a bankon uralkodik. Franciaország bankjának viszonyait nem ismeri az, aki ilyeneket állít. Aki ez által az igazgatóság kebelében békétlenséget akar szítani, az hasztalan fáradozik. — Drumont: Hogy áll a dolog az orosz kölcsönnel? — Rothschild: E tekintetben külön intézkedések nem tettek.

A plaidoyerek, különösen Croupp államügyész és Waldeck Rousseau a magánvádló ügyvédje, aki a Gambetta kabinetben belügyminiszter volt, valószínűleg tönkresilányították az antiszemitizmust. Waldeck Rousseau, kinek beszédét jövő számunkban bővebben ismertetjük, utalt arra, hogy a tárgyalás során az antiszemita rágalmainak támogatására egyetlen bizonyíték sem merült fel. Az antiszemitizmus a becsületeklást iparként üzi; azok az antiszemita, kiket ő ismer, egytől egyig szokásból rágalmaznak. — Croupp államügyész, kinek beszédét szintén be fogjuk mutatni, még keményebben beszélt. Szerinte Drumont antiszemita művei a rágalmazások bottinája (a párisi címjegyzék). Drumont méltatlan harcot folytat, a szükséghez képest előtte mindenki zsidó, még Napoleon és Páris is, aki elcsábította a szép Helenát. Önöket uraim — mondá az esküdtek felé fordulva — ariánusoknak fogja tekinteni, ha felmentik; ellenben zsidóknak, ha elítélik. De én nem kérdelem: zsidó-e, avagy keresztények, republikánusok, vagy monarchisták-e, csak azt az egyet tudom, hogy önök bírák.

A közbíró és egy ügyvéd közt, a ki demonstrációra adott alkalmat, szót váltás folyt. Az elnök kiürítette a termet. A vádlott avval fejezte be véd-beszédét hogy: »Le a német zsidókkal. Éljen Franciaország a francziáknak!«

De a közkeletű németgyűlölség hangoztatása sem ingathatta meg a bírákat, akik Drumont-t három havi fogságra, 1000 frank pénzbírságra, az ítéletnek 80 párisi lapban való hirdetésében és a „Libre Parole“ (Drumont lapja) élén 8 napon át, naponként 1000-1000 frank bírság mellett való közlésében marasztalták el. Az ítéletnek az egyes újságokban való publikálására 1000 frank maximális összeget állapítottak meg, ami Drumont urnak nagy teher.

A jury enyhítő körülményül vette az államügyész azon állítását, hogy Drumontnak zsidó üldözése mániá, mely részvétre szorul, továbbá Drumont saját védekezését.

Drumontot különben barátai ovatióban részcsitettek az ítélet után, a rendőrség közbelépett és többeket, köztük két kath. papot, letartóztatott.

A perből két párbaj is támadt. Laguerre képviselő, a ki Mores a tárgyalás során megvesztegethetőnek állított, kihívarta a marquist, a márkí azonban becsületbírság elé akarta vinni az ügyet, minek folytán Laguerre, Mores és Sorret ellen is rágalmazási pert indított. Ugy hírlik továbbá, hogy Burdeau is elégtételt kér Demachy bankártól, mint a ki Drumont inkriminált cikkét inspirálta.

Az egész francia sajtó örömmel üdvözli Drumont elítélését s azon kívánságának ad kifejezést, hogy

Burdeaunak mentül több követője akadjon, hogy végre valahára a rágalmazók világának, melynek Drumont a királya, a végére lehessen járni. — Az ítéletnek a lapokban való publikálása Drumontnak vagy 100,000 frankjába kerül, ami az anyagi tönk szélére juttatja.

Schneider antiszemizmusból utazik.

Valamelyik antiszemita vezérember a valuta törvényjavaslatnak az osztrák képviselőházban való tárgyalásán bejelentette, hogy az antiszemita vezérek az alpesi vidékeken térítő utazásokat fognak megejteni, hogy a lakosságot a valuta szabályozás ellen föllármázzák. Schneider Ernő uram pünkösdi alkalmával meg is cselekedett egy ilyen térítő utazást, melynek célja nem volt egyéb, mint hogy a Zirl és környékbeli parasztságot a valutaszabályozás ellen fölbujtsa.

Hogy Schneider ur eme missziójának mint felelt meg, bizonyítja a következő mutatvány. Egy osztrák antiszemita ujság tudósítása szerint így nyilatkozott: „A valuta szabályozás főérdeke a magyar gabnás zsidóknak, valamint Wekerle magyar pénzügyminiszternek, aki a magyar állam számlájára óriási spekulációkba bocsájtkozott és jelenleg abban a helyzetben van, hogy sok milliót kellene fizetnie, ha a valuta szabályozás nem a kormány kívánsága szerint valósulna meg.“

Schneider ugyanekkor a románok hazatéréséről is beszélt, és az a mód, ahogyan ezt cselekedte, az antiszemita izgatás eszközeit igen jellemző világításban mutatja be. Az antiszemita ujság tudósítása szerint Schneider így szólt:

„Laczfaluban van egy pap, akit román honfitársaival szemben tanúsított kötelességtudó eljárása miatt azon magyarok gyűlölnék különösen, akik erőnek erejével minden más nemzetiséget el szeretnének nyomni. Hogy tehát ezt a papot tönkretegyék, egy rozszájú, mársúlyos börtönnel is büntetett individuumot rávettek, hogy nyilatkoztassa ki, miszerint egy Babici György nevű földije őt a terneckeli jegyző elleni dinamitmerényletre csábította. A szegény Babicit tüstént elfogták, és Nagybányára vitték, ahol a zsandárok a legkegyetlenebbül bántak vele. Szegénynek összekötötték a lábait, így felakasztották és aztán rettenetes mód megbotzták; aztán kihúzták a szájából a nyelvét, szegekkel átütötték és több perczig ebben a rettenetes helyzetben hagyták. A szerencsétlent a zsandárok így elkínözva, a jegyző lakására vitték, ahol ennek módja nyílt négy szemközt közölni Babicivel, hogy el kell készülnie lennie a legiszonyubb kinok közt való meghalásra. Midőn Babici rémültében kérdezte a jegyzőtől, mit kellene tennie, hogy életét megmentse, tudára adatott, hogy a merénylő szerzőjéül a papot kell megjelölnie. Rettenetes helyzetében Babici megadta a kívánt nyilatkozatot, mire őt szabadon bocsájtották és a pap részére kiállították az

idézést. Mikor a lelkész kihallgatására került a sor, avval együtt a helység egész lakossága megjelent a törvényház előtt és a bírónak nem volt bátorsága a pap elfogatására. A lelkész arra a kérdésre, hogy kit tart a merénylet szerzőjének, jegyzőkönyvbe vétette, hogy az egész dolgot csak azon ürügy alatt költötték, hogy a őt megakadályozzák a románok küldöttségében való részvételben. Így történt ez 1892. évi május hó közepén Magyarországon!!!“

„Egy más alkalommal a zsandárok a foglyokat olyan szorosra fűzték és kötötték, hogy akötél mélyen belevágódott az élő husba. A fájdalmak növelésére a zsandárok havat és sóhintettek a nyomorultak tátongó sebeibe. — Fölfogható, hogy a románok ilyen viszonyok között a császárnál keresnek segítséget.“

A mi magyar olvasóközönségünk előtt fölösleges azt hajtogatnunk, hogy Schneidernek ez az egész rémesége legalább is olyan való, mint az ő aktaszerűleg bebizonyított rituális vádja. Nyilván látja belőle mindeki, hogy a bélyegzőhamisító antiszemita vezér most — a tényleges magyar viszonyok meghamisítására, a magyar nemzet és igazságszolgáltatás elrágalmazására, sárbarántására adta magát és gyártott a magyarság ellen is egy — rituális vádat.

Nem látjuk annak szükségét, hogy ebből az esetből levonjuk a konsekuensiákat a mi viszonyainkra nézve; de eklatáns, emlékezésre méltó például mindig odaállithatjuk, hogy: ime azok az antiszemita fegyverei, melyeket Schneider a magyarságról szólva, ez alkalommal bemutatott.

Hirek.

— **Orthodox országos gyűlésről** beszéltetnek szerte az orth. bizottság vezetői, csatlósa. Ha nem fogás az egész, ha nem pillanatnyi szer akar lenni a felázadt orthodox hitközségek lecsillapítására, őszinte örömmel üdvözljük az eszmét és kivételben tőlünk telhetőleg küzreműködünk. Országos gyűlést szorgalmaznak több mint 15 éve a függetlenebb orthodox hitközségek. A suttyomban dolgozó vezetés ezt számtalanszor meg is ígérte, és ha nagyon nyugtalankodtak, határozatilag ki is mondotta. A községek erre megnyugodtak, és éppen ezt akarta a raffiniált vezér. Ha már megnyugodtak, akkor nem kell a gyűlés, és csak akkor helyezte ismét kilátásba, mikor megint nyugtalankodni kezdettek, hogy persze ismét meg ne tartassa. Ilyen nyugtalanság most is erőt vett a jobb orthodox községeken. Restelve restelik a vezetés önmeggyalázó eljárását a receptionális mozgalommal szemben. A vezetés a vést elhárítandó, előrántja ismét a kipróbált mézes madzagot, a melylyel addig és oly ügyesen hókuspókuskodik, míg a lázongók ismét nyugalomra térnek. A vezetés — ez evidens — reszketve fél az országos gyűléstől,

melyben nyíltan esnék a szó, és kifejezést találna a kritika. Augias-istállót nem szívesen tesz ki közszemlére a gazdája. Az orthodox hitközségek igen jól cselekednének, ha az országos gyűlés gondolatát most semmi szín alatt sem engednék elejteni, és ha nem hívja be a vezetés, álljanak össze, és tartsák meg ők. A községek végtére nem a vezetés kedvéért vannak itt, hanem a vezetés a hitközségek kedvéért. Annyi bizonyos, hogy nyilvános országos gyűlésen a receptió ellenes szégyenletes mozgalom csuf kudarczot vallana, de még felbukkanni sem merészkednék. Megbízható kézből vesszük különben a következő tudositást. A pesti, munkácsi, mezőcsáthi, püspökladányi, székesfejérvári orthodox rabbik titkos gyűlésre jöttek össze (a szent urak mindig titokban tanácskoznak) a lefolyt héten a közvetítő bizottság irodájában. Megállapodtak abban, hogy egy esetleg mégis összehívandó értekezletnek nem volna szabad, hogy más feladata legyen, mint hogy kijelentse, miszerint az orthodoxok a receptiót nem akarják, (לֹא אֶנְחָה הַפֶּשֶׁת) és ha mégis törvénynyé válnék, az orthodox autonomia miatt semmi szín alatt nem szabad, hogy csorbát szenvedjen. Semmi kifogásunk az utóbbi kívánság ellen, annál biztosabban hiszünk, hogy a gyűlés — feltéve, hogy létrejöttét a közvetítő bizottság meg nem akadályozza — az előbbi kívánság kifejezésével szégyen oszlopot magának nem emel, de szájkosarat sem fog eltűrni, hogy a vezetés 20 éves üzelmait szóvá ne tegye.

— **Rabbi avatás.** Az országos rabbi képző intézet, mely csak február hóban is három növendékét avatta rabbivá, f. hó 15-ikén ismét két új rabbit hocsájtott el. (A harmadik megbetegedés következtében az avatástól elmaradt, és csak jövő február hóban lesz rabbivá, midőn ismét 5 növendék hagyja el az intézetet.) Az előző rabbi vizsgálatok, melyeken a szeminárium felső tanfolyamának tanárain kívül résztvettek: Dr. K o h n Sámuel pesti, Dr. K l e i n Mór nagybecskereki, F i s c h e r M. Enoch makói rabbi és Ö e s t e r r e i c h e r Pinkás ó-budai rabbiülnök is, az examinatorokat nagyon kielégítették, és előlött ismételve örömüknek adtak kifejezést. A felavatottak egyikét, Dr. B e r n s t e i n Bélát csak pár nappal előbb e g y h a n g u l a g jelölte jövőbeli rabbijává a szombathelyi izr. hitközség előljárósága, minél fogva megválasztatása a mostani berlini rabbi volt helyére (Dr. Stier berlini rabbi, tudvalevőleg mint szombathelyi rabbi választott meg jelen díszes állására) biztos. A szombathelyi hitközség, melynek eddig m a g y a r hitszónoka nem volt (Dr. Stier csak németül szónokolt) tényleg rabbijának is tekinti már Dr. B e r n s t e i n t, a miért is felavatására F e l d m a n Dávid és Dr. V i o l a ügyvéd, előljárósági tagokat küldötte el. A másik felavatott: Dr. B ü c h l e r Adolf, a kitől a bécsi tudományos akadémia csak nem rég adott ki egy értékes munkát, és ki ideiglenesen a pesti izr. nagyhitközség segéd rabbija. A felavatási ünnepélyre eljöttek W a h r m a n n Mór, a pesti izr. hitk. elnöke, B l o c h Mór, F l e i s c h m a n Ede,

M ü n z Mór előljárósági tagok. Schweiger Márton és Dr. Simon József, az orsz. izr. iroda elnöke és titkára, a már említett examináló rabbi, és — Dr. Kaufmannon kívül, ki Meranban időzik — a szeminárium teljes tanári kara. A szeminárium templomát, hol a felavatás végbe ment, megtöltötte ezenkívül egy nagy érdeklődő közönség, köztük számos hölgy. Az ünnepély L a z a r u s A. főkantor és tanár által nagy templomi kar kíséretében gyönyörűen előadott 110. zsoltárral vette kezdetét. Dr. Klein Mór nagybecskereki rabbi erre alkalmi beszédet tartott, melyben kiindulva a hetiszidrából, a szentírás következő szavait intézte ifjú kartársaihoz: „Legyetek bátrak. élvezzetek az ország gyümölcséből; a napok pedig a szőlőérés napjai valának.“ (Mózes IV. 13. 20.) A papnak mindenek fölött erkölcsi bátorságra van szüksége. Eredményeket csak így mutathat fel. Éljen az étellel, az emberekkel és a viszonyokkal, éljen különösen az ország gyümölesével. Tudja, hogy ez a föld, mely ápolja, életet ad neki: hazája. Tanítsa annak forró szeretetére híveit és tartsa szeme előtt, hogy e szőlőérés napjait éljük. Oly időt engedett Isten elérnünk, melyben diadalokat ül a szabadelvűség. Álljatok mindig — szólt — ennek a szolgálatában. A zsidóságnak e szabadelvűség éltető levegője, ősidők óta ennek állt szolgálatában. Érte szenvedett, küzdött és vele diadalmaskodott. A ¼ óráig tartott beszéd egyike volt a legszebbeknek, melyeket a szeminárium csarnokaiban elmondtak. Ugyancsak a heti szakaszból felelt saját és társa nevében Dr. Bernstein. Az intézet vezetőinek, tanárainak megható szavakban köszönetet mondva, Kalev szavaival biztosította őket, hogy „ólau naalé“ törve törekszünk felfelé, mindenütt és mindig csak felfelé (Mos. IV. 13. 30.) és mert a vallás- az ember- és hazaszeretet szent tanai jelzette irányt fogjuk követni, „birni is fogunk vele.“ A szeminárium 78 éves elnöke, az érdemes B l o c h Mózes rabbi most héber beszéd és ahroni áldásmondás kíséretében átadta 10 éven át volt növendékeinek a kaligrafikusan készített héber hattárát és magyar képesítő levelet és kezeit fejekre téve, papokká avatta őket Izraelben. Az ünnepélyt a kar által előadott Hymnus, melyet a közönség is énekelt, méltón fejezte be.

— **A zsidó vallás egyenjogusítása tárgyában kiküldött szűkebb bizottság gyűléséről** már lapunk előző számában referáltunk. Itt azzal egészítjük ki multheti tudósításunkat, hogy a nagy bizottság, mely f. hó 14-én este az izr. hitközség tanácstermében dr. M e z e i Mór elnöklete mellett gyűlést artott, szintén magáévá tette a szűkebb bizottságnak általunk közölt, dr. V á z s o n y i Vilmos, bizottsági jegyző által benyújtott határozatát. A Karczagon gyűlést tartott orthodox hitközségek határozatát, melyről ismételve megemlékeztünk, a nagy gyűlés is örömmel vette tudomásul. T e n c z e r Pál, lelkes szavakban emlékezett meg a mozgalom megindítóiáról, az „Egyenlőség“-re nézve tett indítványáról alábbi hírünkben dr. F e l e k i

Béla bizottsági tag ur szives levele számol be. A lapunkat ért elismerésért szivből mondunk köszönetet ugy a tisztelt gyűlésnek mint az érdeemes indítványozónak.

Elismerés. Veszük a következő szivélyes sorokat:

Budapest. 1892. junius 18-án.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

A zsidó vallás receptiójának keresztülvitele végett alakult bizottság működését egyelőre felfüggesztette, mert a kormány ígérete és a képviselőház egyhangu határozata szerint még ez év őszén a törvényhozás fogja kezébe venni ügyünket, hogy így a zsidó vallásnak a bevett felekezetek közé való felvétele mielőbb megvalósuljon. A magyar törvényhozást, mely pártkülönbösg nélkül egyhangulag és lelkesedéssel vette tudomásul a vallásminister urnak felekezetünk egyenjogusítására vonatkozó ígérteit, illeti meg első sorban az érdem, hogy le fog dőlni az utolsó válaszfal, mely felekezetünk társadalmi egyenjogusításának útjában állott. De hogy az eszme most került napirendre, hogy azt a törvényhozás sürgős teendői közé felvette, azt hitsorsosainknak ország-szerte tanusított önérzetes fellépésének és azon örvendetes tűznek kell betudnunk, hogy a zsidó felekezeti érzés élénken él vallásközösségünk tagjaiban, kiknek tradicionalis ragaszkodása a liberalismushoz, párosulva az igaz hazafisággal ezen, felekezetünkre nézve mozgalmas idő-kben oly prägnans kifejezést nyert. Bizton reményelem, hogy a bizottságnak érdembeli teendője többé nem lesz és csak még egy kötelességet fog teljesíteni, hogy méltó módon rója le háláját azok iránt kik a mozgalom kezdeményezői és diadalra vezetői voltak. Hiszem azt annál is inkább, mert az utolsó gyűlésen ebbeli kötelezettségének egy irányban már megfelelt, mikor Tenczer Pál felszólalása folytán egyhangu helyeslés közt elhatározta, hogy az Egyenlőségnek a mozgalom megindítása, terjesztése és ébrentartása körül szerzett érdemeit hálásan elismeri és nem feledkezett meg azon anyagi áldozatoktól sem, miket a lap ügyünk propagálására hozott és a rokonszenv és elismerés igaz nyilvánulásai és általános »Elfogadjuk!« »Éljen!« felkiáltások közt tekintélyes összegű tiszteletdíjat szavazott meg. Buzdításul szolgálhat szerkesztő urnak ezen határozat arra nézve, hogy tevékenységét ezentul is felekezetünk igazai érdekében ismert erélyességével és ügybuzgalmával teljesítse. Midőn ez alkalomból a magam részéről is kifejezem szerencseki-várataimat.

Dr. Feleki Béla.

— **Alapítvány.** Mautner Zsigmondné, a magyar ált. hitelbank elhunyt igazgatójának özvegye, leánya férjhezmenetele alkalmából a pesti izr. nőegylet árvaházában férje emlékének megörökítésére 1000 frtos alapítványt létesített.

— **Egy jótékony férfi halála.** Cohn Simon berini titk, keresk. tanácsosról írják, hogy szülő-

feldje, Kreuzburg sokat veszített benne. Az elhunyt életében 90,000 márkát ajándékozott a kreuzburgi, jelenleg már kir. gymnázium építési költségeihez és több alkalommal tett 10,000 márkás adományokat a város szegényei számára.

— **A pesti izr. hitközség választása.** Folyó évi október havában a pesti izr. hitközség újból választja egész előljárást és újból képviselő felét (101 tagot). A választási bizottság Tenczer Pál elnöke alatt f. hó 15-ikén tartott ülésén elhatározta, hogy a választókat figyelmezteti, hogy hátralévő cultusadójukat legkésőbb augusztus 15-ikéig lefizetni sziveskedjenek, különben választási jogukat nem gyakorolhatják.

— **Egyik legrégibb tanítóját** veszítette el a pesti izr. hitközség f. hó 13-ikán. Fleisch Miksa, ki 35 éven át állott az itteni zsidó iskolaügy szolgálatában, 72 éves korában elhunyt. A tanító-veterán küzdelmeit és eredményeit dr. Kohn Sámuel pesti rabbi megható beszédben méltatta.

— **Pályadíj.** Az orsz. közegészségügyi egyesület ez évi pályadíját Lewy Lipót dr. tb. megyei orvos a pécsi izr. hitközség alelnöke nyerte el a „Pécs szab. kir. város köztisztviselési viszonyai“ cz. pályaművével. A pályakoszoruzott szerző volt az, aki a typhus járvány idején első ízben figyelmeztetett arra, hogy a betegség csirája a vízben van s a fertőzés onnan ered.

— **Kérelem.** A következő sorok közlésére kérek fel bennünket: Néhai Stummer József, volt szegedi izr. tanító, ki Budán van eltemetve, emlékének megörökítésére tanítványai sírkövet állítanak. Mindazon tisztelt czimű urak, kik a boldogultnak tanítványai voltak, tisztelettel felkéretnek, miszerint a hála és kegyelet nyilvánításának jeléül adományaikkal hozzájárulni sziveskedjenek. Ebbeli adakozásokat elfogad alulírott folyó hó 25-éig és a beküldött összeg hirtalpig nyugtáztatni fog. Kelt Szegeden, 1892. junius 12. — A gyűjtéssel megbízott: Klein Salamon tanító, Szegeden.

— **Eredeti indítvány** Lapunk egy barátjának mult heti számunkban e czim alatt közölt indítványa, több rabbinak a tetszésével találkozott, hozzájárulásukat, támogatásukat kilátásba helyezték. Az indítvány realizálására Singer Ede ur, székésférvári könyvkiadó és könyvnyomda tulajdonos hajlandó, miről a következő levélben értesíti szerkesztőségünket: Igen tisztelt Szerkesztő ur! Az eredeti indítvány felírása alatt becses lapjában közzétett hir nemcsak eredeti, de ennél több: kivitető is. Megvalósítása attól függ, milyen mértékben számíthatni a tisztelendő rabbi urak támogatására, illetve, hajlandók lesznek-e mindnyájan, vagy legalább javarészüket a koronázási jubileum alkalmából tartott beszédeiket beküldeni? Tisztelettel felkérem tekintetes szerkesztő urat, méltóztatnék becses lapja legközelebbi számában megemlíteni, hogy én hajlandó vagyok a hatalmas munka — mert ilyené kell lennie — kiadására és felkérem a tisztelendő rabbi urakat, kegyeskednének a f. hó 8-ikán tartott beszédeik kéziratával, illetve leveleikkel hozzám fordulni. A ki különben vagyok stb.

Singer Ede
könyvkiadó és könyvnyomda tulajdonos
Székésférvárott.

— **Zsidó tanulók száma a fővárosban.** A szerte folyó iskolai évváró vizsgálatok alkalmából közöljük itt a fővárosi iskolákat látogató zsidó gyermekekről szóló kimutatást. A zsidó felekezeti iskolákba 756 fiú és 404 leánygyermek jár, a balparti többi iskolába: 3579 fiú és 3820 leány, összesen 8558. Kilencz polgári iskolába jár: 643 fiú és 1275 leány, összesen 1918. Az 5 gymnáziumba 965, az 5 reáliskolába 1122, összesen 2087. Főösszeg **12,563**. A kimutatás azonban nem teljes, mert először a Duna jobbpartján fekvő városrészek nincsenek benfoglalva, másodsor nincsenek kimutatva a magániskolák tanulói és harmadsor nincsen felvéve az orth. hitközség iskolája. Ó-Budát, Budát, a privátiskolákat és az orthodoxokét beleszámítva, bátran 14,000-re tehetjük a Budapesten iskolába járó zsidó gyermekek számát. A zsidó hitoktatást a pesti részen lévő iskolákban **40** hittanár, tanító és óraadó végzi. A zsidó felekezeti iskolákban 20 tanító tanít. A hitközség ezeken kívül fenntart egy Talmud-Tóra iskolát és három héber tanfolyamot, hol hetenként 6 órai ingyen oktatásban részesülnek a tanulók.

— **Szerkesztői tisztesség.** Főlöleges fényűzési cikkeknek tartják ezt bizonyos urak, kiknek különben is érdekes felfogásuk van a tisztességről. Ha ökröt vesznek, így okoskodhatnak, bizonyos, hogy rásüthetik billogukat, ha zsebkendőt, rávarrathatják monogramjukat, miért ne billesztessék hát jegyüket egy megvásárolt cikk alá? Hogy más ember szellemi termékét saját magáénak adni ki, egyszerű lopás, súlyosbitva az olvasóközönség félrevezetésének vétkével; hogy a megfizetett cikk csak annyiban képezi a szerkesztő tulajdonát, amennyiben azt ő kiadhatja, de nem hogy általa irottak adhassa ki: azt vallja minden tisztességes szerkesztő. Hogy az a bizonyos „szerkesztő“, kit mi megnevezni nem szoktunk, de a ki saját maga sem nevezi meg magát lapján, azt az álnevet aztán, mely alatt lapját „szerkeszti“, milyen előszeretettel illeszti mások cikkei alá, azt tapasztaltuk e héten is, midőn ott láttuk bigyeszkedni betűit az „Örömhangok“ című cikke alatt, melyről határozottan tudjuk, hogy nem ő írta és a melynek szerzőjét ismerjük. Olvasóik szemében így válnak bizonyos urak a toll nagy Nimródjaivá. Nem irigyeljük érte, még kevesbbé az ily módon felületett szegény olvasóközönségüket.

— **Orosz zsidók sorsa.** Pétervárról jelenti a „Kölnische“, hogy a kormány jóváhagyta Hirsch báró terveit, melyek szerint 25 év alatt 3,250,000 zsidó fog új hazájába kivándorolhatni. A f. év végeig még 25,000 menekülő hagyja el hazáját. Az ügyek vezetését átveszi a pétervári Hirsch-féle központi bizottság. A kivándorló zsidók orosz állampolgári volta teljesen megszűnik. — A mint már említve volt, a kivándorlók díjtalanul kapnak utlevelet és a katonai szolgálati kötelezettség alól fölmentetnek, még pedig úgy, hogy visszamaradó hitrokonaik nem lesznek kötelesek értök birságot fizetni.

Hogy a kivándorlók visszatérésének elejét vegyék és a fölös kiadások fedeztessenek, a kormánynál 100,000 rubelnyi óvadékot kell letéteményezni, mely óvadék-összeg mindannyiszor kiegészítendő lesz, valahányszor 25,000 rubelre apad le. Az ügyek felügyelete a belügy-ministerium hatáskörébe tartozik. Az első nagyobb kivándorlási csoport állítólag szept. 8-ikán indul utnak Argentína felé. — Ugyanekkor azonban lengyel lapok a békés hangulat jellemzésére a következőt jelentik kievi kelettel: Volhynia kormányzója körlevélben utasította a rendőrhatalóságok főnökeit, hogy a városokban lakó zsidók kiutasításában nagyobb erélylyel járjanak el, különben a késedelmező, engedékeny hivatalnokok elbocsájtásra tarthatnak számot. A zsidók elzavarása folytán a volhyniai falvakban az élmiszer kereskedés annyira aláhanyatlott, hogy a kormányzó élelmiszer raktárak fölállítását rendelte el. — Varsói kelettel lengyel lapok azt jelentik, hogy Kisenev környékéről 200 zsidó földmives család azon kérelemmel fordult Hirsch báróhoz, hogy legyen segítségükre az argentinában való megtelepedésben. A báró ennek folytán buenos ayresbeli megbízottját utasította, hogy e 200 család számára 4, egyenkint 50 családnak való kolóniát szereljen föl Entre Riosban, ami már meg is történt. Minden család 100—100 yard földet és közös használatra gazdasági gépeket kap.

— **A magyar jogászegylet** f. hó 12-én tartott közgyűlésén Fayer László dr. egyet. tanárt és Reichard Zsigmond drt titkárokká, könyvtárosává Tarnai János dr. táblabírót és a választmányba Baumgarten Izidor dr. törvényszéki bírót, Chorin Ferencz dr. orsz. képviselőt, Gruber Lajos dr. kir. alügyészt és Schwarz Gusztáv dr. egyet. m. tanárt is beválasztotta.

— **Kiüt a szeg a zsákból.** Utolsó előtti számunkban irtunk egy Grauer (helyesebben Grüner) nevű kölni uri emberről, aki mint a kölni antisemiták feje — avval dicsekedett, hogy a zsidók 10,000 márkát ajánlottak neki, ha visszalép — ezt a visszalépést azonban bizonyos családi körülmények folytán egészen díjtalanul is kénytelen volt megcselekedni. Erről az erkölcsöt tanító nagymesterről most azt olvassuk egy külföldi lapban, hogy azóta szépen kereket oldott, de a magdeburgi államügyészség köröztetése folytán Bonnban lefülelték családja miatt. Most ismét a börtönben ül, mely már nem ismeretlen előtte. Egész élete folyása csupa merő csalás és szédelgés. Egy éves önkéntesnek, vagy segédorvosnak hazudva magát, szokta a könnyenhívőket megejteni. Különben volt már betegápoló és pinceszér is: Hannoverben állítólag 10,000 márkát gyűjtött antisemita czélokra. Hogy gyűjtött, az lehet, de el aligha számolt vele! Igy üt ki a szeg a zsákból.

— **A bécsi „Isr. Alliance“** 1891. junius végétől az 1892. évi április végeig — a most kiadott jelentés szerint 10,000 orosz menekülőt segített Éjszak és Délamerikába, Palesztinába és Egyiptomba.

— **Hymen.** Gerő Ödön (Viharos) a „Magyar Ujság“ segédszerkesztője, ki tárczái és „Az én fővárosom“ cz. műve révén a magyar olvasó közönség egyik kedves embere, eljegyezte Hermann Leona kisaszszonyt, Hermann Adolf budapesti építkezési vállalkozó leányát.

— **Kitüntetések.** Horovitz Herman kassai borkereskedő, Horovitz Lipót festőművésznünk atyja, továbbá Zimmermann Lipót és fiai abauj-szántói borkereskedő cég a berlini nemzetközi borkiállításán tokaji aszúborokért nagy aranyérmeket nyertek.

— **A „Kreuzzeitung“**, úgy látszik, maga is megelégette a németországi antisemita vezetők üzelmeit. A napokban kijelentette, hogy az antisemita párt megbomlott, vezetőivel szomorú tapasztalásokat tett és az antisemiták képtelenek a zsidó kérdés megoldására. Mindamellett hisz a zsidókérdésben s annak végleges megoldását a nagy konzervatív párttól várna.

— **Miniszteri köszönet.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter, Geiger Adolf szabadkai hitk. elnöknek, aki az ottani izr. iskola javára tízezer forintot ajándékozott, nyilvános elismerését fejezte ki.

— **Az ifju csehek és az antisemiták.** Az ifju cseh párt-vezetőség a párttagokhoz a következő közleményt küldötte: Egy új határozat alapján a bizalmas informatiót avval egészítjük ki, hogy a végrehajtó bizottság minden párttagnak ajánlja, miszerint tartózkodjék az antisemitizmus javára teendő mindenemü nyilatkozattól.

— **Inas-otthon.** A bécsi kézműterjesztő egyesület belföldi izraeliták közt „Königswarter Mór báró jóvoltából a minap adta át most elkészült inasotthonát rendeltetésének. Az avatási ünnepségen jelen volt Kinsky Keresztély gróf Alsó-austria tartományi főnöke, Migerka udvari tanácsos, központi iparfelügyelő, Borschke dr. alpolgármester s még számos előkelőség. Az épület történetét Leinkauf keresk. tanácsos ismertette, ki méltán meleg szavakban adózott Königswarter bárónak, mint a kinek bőkezűsége nemcsak az épület emelését, hanem további fenntartását is lehetővé tette. Gudemann dr. rabbi, az alkalmi szónok a zsidókat a dologtalanság vádja ellen védelmezte. — Borschke alpolgármester a város nevében beszélt s mondott köszönetet Königswarternek, Migerka lovag azt hangsúlyozta, hogy milyen jól eső az, hogy az idő, mely gyújtó, pusztító és megsemmisítő gyűlölséggel árasztja el az utcákat, ilyen művet teremtett; az emberszeretet ilyen munkáját látva, nincs ok a kétségbeesésre. Végül Königswarter báró is beszélt. Ecsetelte a nehézségeket, melyeket az inasotthon építésénél kellett küzdenie és beszédét az uralkodó éltetésével fejezte be. Az ünneplő társaság a néphymnus eléneklése után megtekintette a czélszerű berendezésű épületet.

IFJ. NAGEL OTTÓ KIADÁSÁBAN BUDAPEST.

Muzeum-körút, a Nemzeti színház bérházában
megjelent és kapható:

(Az iskolai vizsgák alkalmából jutalon könyveknek különösen alkalmasak.)

A nagy világ. Nyolczadrétű ifjuságit 11—14 évesek számára. Ismeretterjesztő és mulattató olvasmányok földrajzi és természettudományi alapon. Irta **Magyary Ferencz.** Számos képpel. Ára kötve **1.20**

Gulliver utazásai. Kis nyolczadrétű ifjuságit 6—10 évesek számára. Az ifjuság számára átdolgozta **Sándor M.** Színes képekkel, csinos kötésben **1.—**

Oktató képek a kisdédek számára. Nagy elpusztíthatlan szemléltető, nagy negyedrét alaku képeskönyv színes képekkel 2—6 évesek számára. Magyarázta **Salgó Vincze.** Ára kemény kötésben **2.60**

Amerika fölfedezése és meghódítása. Columbus, Cortez, Pizarro. Nyolczadrét alaku képes ifjusági irat 8—14 éveseknek. Az ifjuság számára írta **Markó Ferencz.** Színes képekkel csinos kötésben ára **2.—**

Pizarro Ferencz, Peru meghódítója. Nyolczadrét-alaku képes ifjusági irat 8—12 éveseknek. Az ifjuság számára. Irta **Markó Ferencz.** Csinos kötésben ára **—.80**

Kis Mesék. Népmesék, regék és elbeszélések gyermekek számára. Nyolczadrét alaku képes mesekönyv 7—10 éves gyermekeknek. Irta **Faylú Hentaller Mariska.** Számos színes képpel és fametszettel. Ára csinos kötésben **1.80**

Pályázat.

A bajai izr. hitközség egy paedagogiailag képzett »héber hitoktató«-i — évi 800 forinttal javadalmazott — állás betöltése végett ezennel pályázatot hirdet. Kiváncsítik, hogy a pályázó a héber tudományok tanítására kiváló képességgel és a Talmudban megfelelő ismerettel bírjon; a gymnasium és polgári iskolában *magyar nyelven* való hitoktatásra, a Talmud Thora iskolában héber tanításra és az ifjuság részére magyar előadások tartására teljesen képes legyen.

Pályázók sziveskedjenek sajátkezüleg irt, képesítést, eddigi működést, kort, családi viszonyokat és egészségi állapotot igazoló eredeti, vagy hiteles másolatu bizonyítványokkal felszerelt kérvényüket alólirt hitközségi előjárósághoz **f. évi augusztus 1-ig** bérmentve beküldeni.

Próbaelőadás tartására — meghívás folytán — való személyes megjelenés köttetik ki; az utliköltségek a megválasztottnak térítettnek meg. Az állás, melyre a választás egyelőre két próbaévre történik, f. évi szeptember 1-én lesz elfoglalandó.

Baja, 1892. június 6-án.

A bajai izr. hitközség előjárósága:

Rosenberg Mór
hitk. elnök.

Pályázat.

A pécsi izr. hitk. népiskolájánál egy 600 frt, azaz évi hatszáz osztr. ért. forinttal egybekötött tanítói állomás betöltendő. Sikeres működés esetében a véglegesítés az első tanév lefolyása után következik be. Pályázók felkértek, hogy életkorukat, családi viszonyaikat, és képesítésüket igazoló bizonyítványukat folyó év junius hó 28-ig alulírotthoz küldjék be. Előnyben részesül, ki a héber nyelvben alaposabb képzettséggel bír.

Az utiköltség csak a megválasztottnak térítettik meg. A megválasztásra kijelölt pr. ba-előadásra fog felkérteni.

Pécs, 1892. junius 10.

Az izr. iskolaszék elnöksége.

Stern Károly.

Pályázat.

A kaposvári izr. hitközségben a főkántori állás megüresedvén, erre ezennel pályázat hirdettetik.

A főkántor díjazása: I. évi 1000 forint fizetés, mely összeg idővel és kiváló érdemek esetén 1200 frtra emeltetik; II. természetbeni szabad lakás; III. az előjáróság által megállapítandó mellékjövedelmek.

Pályázóktól megkivántatik, hogy zenei képzettséggel, jó hanggal, templomi énekkar szervezése és vezetésére képességgel bírijanak, az isteniszteletet orgonakisérel mellett végezhesék és az iskolában az éneket alaposan taníthassák.

Pályázati kérvények, melyekhez képzettség, eddigi működés, kifogástalan vallás-erkölcsös előélet, kor és családi viszonyokat feltüntető eredeti bizonyítványok, vagy ezek hitelesített másolatai csatolandók, f. évi junius hó 24-ik napjáig alulírott elnökséghez küldendők be.

Próbaelőadásokra csak a meghívottak bocsátatnak, és az utiköltségek csak a megválasztottnak térítettnek meg, ki is állását f. évi szeptember. hó 1-én tartozik elfoglalni.

Kaposvár, 1892. május 31.

Büchler Salamon,
hitk. jegyző.

Bakonyi Ferencz,
hitk. elnök.

Pályázat.

Az ó-budai izr. hitközség a legközelebbi nagy ünnepekre (értsd: (ר'השנה, יום כפור, וסוכות)) a muszafim imák elvégzésére ideiglenes kántort kíván alkalmazni, ki terjedelmes hanganyag mellett, ugy a régibb, mint az újabb kor igényeinek megfelelő előimádkozói képességgel bírjon.

Ezen, énekkar segédlete mellett elvégzendő működés 450 frtal díjaztatik, olyformán, hogy 300 frt a kántor, és 150 frt a segédének számára lett megállapítva

Pályázni kívánók felkértek, hogy fedhetlen előéletükről tanuskodó okmánynyal felszerelt kérvényüket legkésőbb f. évi julius hó végeig az alulírt elnökséghez bérmentesen küldjék be.

Budapest, 1892 junius hó 15-én.

Az ó-budai izr. hitközség előjárósága.

Kaiser Soma,
jegyző.

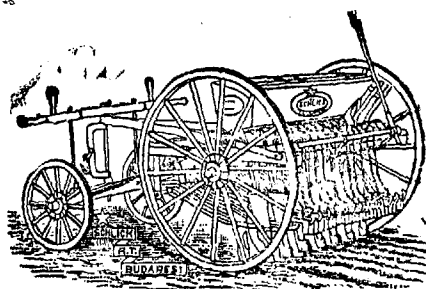
Ehrlich Sámuel,
elnök

SCHLICK féle vasöntöde és gépgyár
részvény-társaság
BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: VI. Külső váczí-ut.
Városi iroda és raktár: Podmaniczky-u. 14.
Fiók-raktár: Kerepesi-út 77.

Gőz- és Járgány-cséplőkészületek
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle
szabadalm. 2 és 3 vasu ekék,
mélyítő és egytetemes aczel-ekék,
eredeti SCHLICK- és VIDATS-féle
egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,
valamint

Schlick-féle szab. »HALADÁS« sorbavető gépek,

Takarmánykészítő gépek, daráló, őrlőmal-mok és minden-nemű gazdasági gépek. Eredeti amerikai kéve-kötő s marokrakó arató-gépek és

fűkaszaló gépek, szállítható mezei vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek.

Legjutányosabb árak.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

HERZFELD ZSIGMOND
ASZTALOS ÉS KÁRPITOS
butor-gyári raktára
BUDAPEST,
IV., Károly-körút 26.

Alapított 1848-ban.

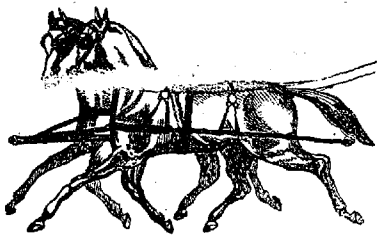
FREUND A. és FIA

cs. és kir. szabad.

nyereg-, szij- és bőröndárak

gyára
BUDAPEST,

IV., koronaherceg-utca 3. szám.

Nagy választék lőszerszámok, uri- és női nyergek, ostorok, lovaglópálczák, zablák, tisztító- és istállószerek, lónyíró-ollók, bőröndök, s berendezett utazótáskákban, legjobb izlésű kivitelben, jutányos

árakon

Bel- és külföldi lópokrócok.

Előírással nyeregszerelések, tényleges s tartalékos tiszt urak részére legolcsóbb árakon.

KÉPES ÁRJEGYZÉK KIVÁNTATRA INGYEN ÉS BÉRMENŦVE.

HERISCH OTTO

ezelőtt

G A S T A.

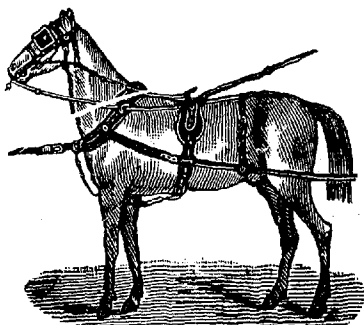
Budapest, Hatvani-utca 13. szám.

Alapított 1830.

szijgyártó
nyeregyártó
bőröndös
torna-
eszközök
specziális
készítője

előírás szerinti kutya-szájkosarak és nyakravalók.

Vidéki megrendelések legnagyobb figyelemmel eszközöztetnek.

utazóbőröndök, ostorok, botok, lovaglővesszők szerszám- és lőtisztítóeszközök jutányos árakon.

pontosan

LIPIKI JÓDFÜRDŐ

(SZLAVONIÁBAN.)

(PAKRATZ-LIPIK: DÉLI VASUT.)

Okocsán: magyar királyi államvasutak.

Egyetlen meleg jódhőforrás a kontinensen, 64° Celsius állandó hőmérsékkel. Hegyek által védett, enyhe égélj.

A nyári idény tartama: **április—október.**

A tiszta, hamisítatlan lipiki jódhévfürdők ajánlatosak a nyákhartyák minden hurutos bántalmainál, mindennemű csúzos s köszvényes bajnál, mirigy- és vérbetegségeknel, görvélykórnel, csontbántalmaknál stb. stb

Mint fürdőorvos: **Dr. Marschalko Tamás** működik

Kiterjedt árnyékos park, újonnan épült elegáns, fedett sétány bazárhelyiségekkel, fényesen berendezett fürdőhelyiségek, porcellán-, márvány-, kőfürdőkkel stb. stb., tiszta ásványvizzel töltött társasfürdő, izzasztó-kamarákkal; kitűnő gyógy-, zene, olvasó- s zongoraterem, jó étkezés egy új vendéglős vezetése alatt, sokféle szórakozás. A déli vasuton menet- és tértijegyek 33% árleengedéssel. A magyar kir. államvasutakon zóna-tarifa. Prospectus és felvilágosítással szolgál a

lipiki fürdőigazgatóság.

A lipiki jódviz szétküldése

az igazgatóság részéről szakadatlanul történik. friss töltésben. Lipiki jódviz állandóan kapható **ÉDESKUTY L.**, magy. kir. és szerb kir. udv. ásványviz szállítónál és az osztrák-magyar monarchia összes ásványviz-kereskedéseiben, valamint a nagyobb gyógytárakban és fűszerkereskedésekben.

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát

(Váczikörút 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

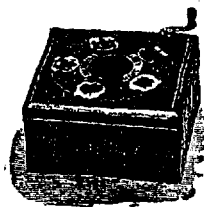
szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a cég jó hírneve.

— Szombaton és ünnepeken zárva. —

VARJU KÁROLY hangszergyáros

a komáromi kiállítás jury-tagja,

Budapest, Kerepesi-ut. 57. sz.

Egyedül jogositott készítője a szab. **üveg-oszlopzatu** hangszimbalomnak, mely négy nagy éremmel van kitüntetve.

Nagy választékban **vonós, pengető, hajtó és húzó hangszerek**, a melyeknél 15% engedmény takarítunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált ingyen árjegyzéket kérjük egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

A koronázási örömnep.

Arról a fölemelő képről, melyet a zsidóság ünneplése a király és nemzet kibékülésének 25-ik évfordulója alkalmából nyújtott, előző számunkban már részben elszámoltunk. Az azóta érkezett tudósítások nem csak hogy sorra megerősítik az első benyomás körvonalait, hanem plasztikusabbakká, teljesebbekké teszik azokat.

A zsidóság hazafias felbuzdulása mellett élesen válik ki a testvériségnek megvalósult eszményképe. A nemzet ünnepnapján leomlottak a válaszfalak; felekezetek, lelkeszeikkel élükön, közös áhitatra gyűltek a zsinagógába s a tulajdon felekezetünk pártvillongása is, mely a legtűrelmetlenebb, megjuhászodva rakta le — nem tudjuk, ha tartós békére-e? — fegyvereit.

Országszerte ünnepelt a zsidóság; ünnepelt ott is, a hol a hatóság negligenciája nem vette elejét a hétköznapi munkának. Szónokaik isteni igeként hirdettek haza- és királyszeretetet, és beszédükön nem csak Izrael hivei lelkesedtek, hanem azok is, kik a zsinagógában mystikus tanok iskoláját látják. És végig nézték a hagyományos istentiszteletet, a tekeresbe gyöngyöltetett szentírás hajlokának ünnepét, és a földnek kerges tenyerü művelője, a kalapács kezelője és az esze után élő keresztény egyaránt megismerte az ismeretlen és tiszteltetelt be.

Olyan helységek is voltak, ahol szent István koronájának örömnepét csak a zsinagógában ismertették és a más felekezetű lakosság — egyéb alkalmi szónoklat híján — csak a zsidó templomban elhangzott beszédből okult a hazafias igéken. És ezt megtehetette mindenütt, mert ahol az állam nyelve még csak szívbéli mivelőt talált a rabbiban, mindenütt akadt ünnepi szónok, aki a nemzet örömét nemzeti nyelven is tolmácsolta.

A magyarságnak a zsidók körében való diadala sok hazafias tüntetésre adott alkalmat. A szíve szerint beszélő szónokokat a keresztény hallgatóság majdnem mindenütt tüntető tetszéssel fogadta, a helyi lapok sok helyütt lenyomatták az ünnepi beszédeket és az iskola-

ünnepélyeket, melyeket zsidó tanintézetben alig mulasztottak el, megilletődéssel szemlélték.

Az új nemzedékből a nemzelenek erősségét fejlesztik, és a letűnt korok szülötteiből a nemzetiségi eszmének egy hatalmas gárdáját mutatták be: ezt a benyomást merithette a zsidóság ünnepén résztvevő máshitű magyarság. Ez okból igyekezett is elismerését kifejezésre juttatni mindenütt s mikor országszerte valamenynyi zsinagógában olyan tekintélyes számmal, annyi rokonszenvvel jelentek meg a nemzeti állam hivatott képviselői, az országot alkotó felekezetek és osztályok, akkor hegyen, bércezen és rónán elementáris viszhangja kelt a szívekben annak az eszmének, melynek proklamálása a jelenlegi országgyűlés képviselőházának közelmult napjait a zsidóságra nézve különösen emlékezetessé teszi. És a fölületes szemlélő is meggyőződhetik, hogy az a törvény, melyet javaslatként a vallásügyi miniszter öszre ígért benyújtani, ott van már az ország lakosságának szívében.

A zsidóságnak a koronázási ünnepen való szerepléséből ezt az eredményt kiemelve, arra való utalással, hogy a fővárosi zsidóság részvételét már előző számunkba bemutattuk, átadjuk a szól tudósítóinknak avval, hogy lapunk terénél és a tudósítások tömegénél fogva közleményeiknek csak ténybeli részére szorítkozhattunk.

Haber Samu.

Baján a koronázási örömnep napján az izr. hitközség hálaadó istentiszteletet rendezett, melyen a polgármesterrel élén a város nemzsidó lakosságának színe-java, valamint a helyi hatóságok és egyletek képviselői jelen voltak. Berger kántor „matóvu“-ja után, Adler Lipót dr. rabbi fejtegette a nap jelentőségét — ismert ékesszólásával és szép szentírás magyarázatokkal, Berger kántor hymnus-énekével záródott az ünnepély. — Az ifjuság számára külön istentisztelet volt, melyen Braunschweig kántor szolgáltatta az énekrészeket, Scheer tanító pedig csinosan beszélt.

B.

Szentesen a koronázási emlékünnepet a zsidó hitközség hálaadó istentisztelettel ülte meg, melynek fénypontját Klein Jakab dr. rabbi emelkedett szellemű hazafias beszéde képezte. A lefolyt 25 év fejtegetését a jelenvolt keresztény hallgatóság is elismeréssel fogadta. Az ünnepély utolsó számát a Szózat eléneklése képezte.

R. A.

Kőszegen a csinosan feldíszített zsinagógában alkalmi istentisztelettel ülték meg a zsidók a koronázási évfordulót. A polgármesterrel és főkapitánynyal élén jelen volt a városi képviselőtestület, a tisztikar, a tűzoltó század s akkora közönség, hogy még a templom előcsarnoka is zsúfolva volt. **Abrahámson** kántornak karkisérettel előadott „matóvu“ imája nyitotta meg az ünnepélyt. Az alkalmi szónok **Wiener Márk** dr. az új rabbi volt, aki tartalmas magyar beszédében a receptionális mozgalomra is kiterjeszkedett. Ezután zoltáríma következett a kántornak ez alkalomra szerzett soloénekével, majd a szokásos ima a frigyszekrény előtt a királyért, családjáért és a hazáért, végül pedig a „Hymnus“ következett. **M. M.**

Pakson a statusquo hitközség templomai és iskolai istentisztelettel ünnepelte a koronázás 25-ik évfordulóját. A templomban **Adler** rabbi méltatta csinosan a nap jelentőségét, az iskolában pedig **Steinberg** Zsigmond vezető-tanító tartott a gyermekek felfogásához mért szép alkalmi szónoklatot. **S. Zs.**

Szirákon a galyakkal, virágokkal díszített és kivilágított templomban f. hó 8-ikán koronázási istentiszteletet tartott a zsidóság. A distingvált közönség soraiban **Verecs János** főszolgabíró, **Mártónfalvy** szolgabíró, **Vladár** prot. lelkész, **Kiss Barna** járásbíró, **Hubay** albiró, a városi előjáróság, adóhivatal, a járási körorvosok s úgy a város mint környékének színe-java jelen volt. Csinos magyar alkalmi szónoklatot **Hirtenstein** Adolf anyakönyvvezető tartott. **H.**

Sümegen a zsidó templomban alkalmi istentisztelettel ünnepelték a koronázási évfordulót. **Kronberger** rabbi szép hazafias szónoklatot tartott, mely nemcsak a zsidó, hanem a jelenvolt keresztény vendégeket, a városi tanácsot, a közhivatalok képviselőit stb. is meghatotta. Az istentisztelet kezdetén a Szózatot, a végén a Hymnust énekelte a reáliskola zsidó növendékeiből alakult ifjúsági énekkar. **Dr. Sz. A.**

Vasváron méltó módon ünnepelték meg a koronázás örömnapiját. A megelőző estére fényesen kivilágították a templomot, 8-ikán pedig alkalmi istentiszteletet rendeztek, melyen előbb **Berger Lipót**, a község rabbija német, s utána, a zoltáréneket követőleg, **Klein Albert** főtanító tartalmas magyar szónoklatban ismertette a nap mivoltát. **E. V.**

Csongrádon a zászlókkal, szőnyegekkel és virágokkal díszített zsinagógában f. hó 8-án d. u. 4 órakor ünnepi istentiszteletet tartottak. A szorongásig megtelt templomban a város színe-java felekezeti különbség nélkül jelen volt és lelkesedve hallgatta **Büchler** Márton lendületes alkalmi beszédét és poetikus imáját. **Üs.**

Nagy-Kikindán f. hó 8-ikán d. e. 1/2 12 órakor rendezték a zsinagógai koronázási istentiszteletet. A templom földszintjét és karzatait zsúfolásig megtöl-

tötte a válogatott ünneplő közönség. **Rozenstein** Mór dr. rabbi hazafias szellemű beszédét általános tetszéssel fogadták. **G. K.**

Kassán az anyahitközség templomában a koronázási jubileum alkalmából két istentiszteletet is rendeztek. Délelőtt 8 órakor az ifjúság számára, melyen a betegeskedő rabbi helyett hamarjában **Engländer M.** jelenlegi iskolaigazgató tartotta a csinos alkalmi szónoklatot. Délelőtt 1/2 11 órakor pedig a felnőttek ünnepelték a negyedszázados koronázási ünnepet, melyen **Liebermann Kálmán** rabbi gyöngéledése daczára méltó módon teljesítette lelki pásztori tisztét. Tartalmas magyar beszéde, melyhez a könyvek könyvéből merített anyagot, ez okból kétszeres hatást tett. Az énekrészeket **Weisz** kántor karkisérettel szépen adta elő. **K.**

Abauj-Szinán a zsidó iskolában és templomban ülték meg a koronázás negyedszázados emléknapiját. Az istentiszteleteken, nem csak a helység, hanem a szomszédos községek is bőven voltak képviselve, még pedig keresztény papokkal és tanítókkal is. Beszédet **Ehrenfeld Simon** rabbi és magyarul **Löwenbein Adolf** tanító tartottak, az iskolás gyermekek énekeltek, a kántor pedig karkisérettel zoltárokat adott elő.

Hevesen az izr. hitközség zsinagógai ünnepet rendezett a koronázási jubileum alkalmából. Az alkalmi szónok **Elfer Jakab** rabbi volt. Az énekrészeket, köztük a Hymnust, a kántor vegyes karral adta elő és a magánrészeket **Elfer Róza** k. a. énekelte. **E. V.**

Hatvanban a koronázási jubileum évfordulóján a zsinagógában istentiszteletet tartottak, melyen a főszolgabíró, járásbíró, városi tanács, csendőrség, az ipartestület s a földműves osztály legjobbjai, szóval a város minden rendű és rangu polgársága jelen volt. Az alkalmi szónoklatot **Fürst Mór** rabbi mondotta, még pedig olyan lelkesítő hazafias szellemben, hogy a közönség lelkesen megéltéjezte és számosan üdvözlésére siettek. **L. Ö.**

Zsolnán f. hó 8-ikán nyilvános istentisztelettel ünnepelte a hitközség a koronázási évfordulót. Az ünnepélyt a kántor a matóvu imával nyitotta meg. Utána **Hönig Adolf** dr. rabbi magyar nyelven fejtegette a nap jelentőségét, világot vetett a zsidó felekezet és az állam közt egyre fejlődő bensőséges viszonyra, elismeréssel méltatta a vallásügyi kormánynak a receptióra nézve tett nyilatkozatát, végül ihlettel teljes imát mondott a királyi házért és kormányért. A szép ünnepet a Hymnus eléneklésével fejezték be. **W. Z.**

Szegeden Ő felsége megkoronáztatásának 25-ik évfordulóját a szegedi zsidó hitközség fényesen kivilágított és feldíszített templomában ünnepélyes isteni tisztelettel ünnepelte meg. Az előjáróság és a képviselőtestület majdnem teljes számmal és a hitközség kebelében levő összes egyetek testületileg vettek részt az ünnepélyen s a közös hadsereg és a honvédség tiszti-

kara szép számmal volt képviselve. Az 1848'49-es honvédegylet egyenruhában és zászlóval teljes számban jelent meg Széll György elnök vezetése mellett. A tanáraik vezetése mellett megjelent középiskolai növendékek és a templomot zsufolásig megtöltött nagyszámú közönség jelenlétében folyt le a lélekemelő ünnepély. Az istentisztelet 11 órakor vette kezdetét a következő műsorral: 1) A XXIX. zsoltár, karének szólóval. Sulzertől. 2) Prédikáció. 3) A frigszekevény kinyitása. 4) Hallelujah, sopran szóló és karének Jonastól. 5) Ima a királyért. 6) Hallelujah, hagyományos dallam, karének. 7) Királyhymnus Jókai Mórtól. A templomi ifjuság karéneke. A Schorr Mór kántor vezetése alatt működött templomi énekkar kitűnően oldotta meg feladatát. De az ünnepély kimagasló fényét Löw Immánuel dr. rabbi remek beszéde képezte. A hazafias lelkesültséggel előadott szónoklat a már megszokott remek szónoklatokat is felülmultha és csak a hely szentsége tartotta vissza a a közönséget, hogy kitörő éljenzéssel nem jutalmazta a kitűnő rabbit. Az ünnepély befejeztével számosan siettek is üdvözölni őt. Az eszmedús beszéd nagyon megérdemelné kinyomatást.

W.

Mező-szent-Györggyön f. hó 8-ikán a község kivilágított és felkoszoruzott imaházában a koronázási évforduló alkalmából ünnepi istentiszteletet tartottak, melyen úgy a lepsényi, mint a m.-szt.-györgyi egyesült hitközség tagjai testületileg vettek részt. A nap emlékét Goldmann Mór gondnok csinos alkalmi magyar imájával ünnepelték, melyet a nyitott frigszekevény előtt olvastak fel.

B. A.

Jászberényben a nemzeti zászlókkal feldíszített templomban a koronázási jubileum öröme f. hó 8-ikán d. c. 11 órakor ünnepi istentiszteletet rendeztek, melyen a szolgabírói és katonatisztikar testületileg, más közhivatalok és testületek pedig küldöttségileg vettek részt. Az énekrészeket Steiner kántor karkiséréttel végezte s az alkalmi szónoklatot Büchler Áron rabbi mondotta, aki színes szavakkal fejtegette a kiegyezés fontosságát és a 25-ik évforduló örömét, végül pedig imában kért áldást a királyra, királynéira és a hazára. — Az este rendezett kivilágítás alkalmával a zsinagóga a város egyik látványosságát képezte.

W.

Jászárokszálláson a hitközség alkalmi istentisztelettel ünnepelte a koronázási jubileumot Waller Áron h. rabbi rokonszenves magyar beszédben taglalta a nap jelentőségét és zsoltárimákat mondott.

R. I.

Miskolczon a koronázási jubileum ünnepét az izraelita hitközség fényes módon ünnepelte meg. Kedden, folyó hó 7-én este 6 órakor a nagy imaház minden terében megtelt hívőkkel. A fényárban uszó templom impozáns képet nyújtott, midőn első sorait a helyben állomásozó katonatisztek fényes egyenruhában, élükön báró Albori tábornagygyal, a kereskedelmi kamara, az ipartestület, a tanintézetek tanárai, a kath. papság, a ref. papság Kún Bertalan püspökkel élén és

a többi imapadokat a község tagjai foglalták el. Wolfgang kántor karkiséréttel több egyházi dalt énekelt, melyek mindegyike fülbemászó melódiájával áhitatra ragadta a hallgatóságot. Utána Rosenfeld M. főrabbi mondott ékes, magyar alkalmi beszédet és a község előkelőbbjei által tórával kezükben képezett sorfal között állva, megható imát mondott a királyért és királynéért. A Hymnus eléneklésével végződött a lélekemelő istentisztelet. Az ünnepély lefolyásának példás rendje Grünfeld Ödön hitk. elnök, Wechsler Antal másodelnök és Fischmann J. hitk. jegyző érdeme. — Szerdán reggel 7 órakor külön istentisztelet tartott az elemi és középiskolai tanulók mindkét nembeli ifjusága számára, mely szintén a legszebben folyt le. Ünnepi beszédeket Goldberger Simon és Schlesinger Ármin tanítók tartottak, kik lelkesítő szavakban buzdították az ifjuságot a király iránti hódolatra és a haza iránti szeretetre.

R. M.

Moóron a koronázási emlékűnnepet a zsinagógában alkalmi istentisztelettel ünnepelték, melyen Büchler P. rabbi hatásos magyar szónoklatban ismertette a nap örömeinek tényezőit. Beszédét a város keresztény intelligenciájának színe-java is végighallgatta.

S. K.

Komáromban f. hó 7-én este ünnepélyes istentiszteletet rendeztek az anyahitközség fellobogózott és sugárözönbe borult zsinagógájában, hol a városi és megyei hatóságok képviselői, a katonatisztikar tábornokaival élén, több egylet és a város szerepet játszó egész intelligenciája jelen volt. Kurzmann kántor énekrészeinek előadásában a városi dalárda segédkezett. Az ünnep művoltáról, a nemzet és felekezet közös és külön örömeiről Schnitzer Ármin dr. rabbi magas nívón álló és tartalmilag is kitűnő beszédben emlékezett meg. A Szózat és Hymnus eléneklése szintén szerepelt az ünnep műsorán. — Nyolczadikán délelőtt az orthodox imaházban külön istentiszteletet tartottak.

Győrött két istentisztelettel ünnepelte a zsidóság a koronázási évfordulót. A hitközség templomában 8-án 1/2 10 órakor rendeztek alkalmi ünnepet, melyen Fischer Gyula dr. rabbi a koronázásról emelkedett szellemű nagyobb arányú szónoklatot mondott és pompás imában kért áldást a királyra és családjára. A hitközségi iskolában az ifjuság számára az iskolaszék jelenlétében szintén volt istentisztelet, melyen a csinos alkalmi szónoklatot Pfeiffer Mór tartotta. A nap öröme a hitközség szegényei között egy f. hó 5-én hozott határozat értelmében 100 frtot osztottak szét. — Az orthodox hitközség szintén megünnepelte a koronázási jubileumot, s ez alkalomból házi szegényeit pénzbeli segélyben is részesítette.

R. L.

Kisteleken (Szeged mellett) az ottani hitközség f. hó 8-án d. u. 4 órakor ünnepi istentisztelettel ülte meg a koronázási jubileumot, melyen Vargha Ferencz kath. plébános és a községi bíró vezetése alatt a lakosság nagy része jelen volt. Az alkalmi beszéddel

Lőw Immánuel dr. szegedi rabbi ragadta el a hallgatóságot és az énekrészekkel Schorr Mór szegedi főkantor szerzett ritka élvezetet az ünneplőknek.

Aradon a koronázási emlékünnepet a zsidó ifjuság és a felnöttek külön ünnepelték meg. A felnöttek istentisztelete d. e. 11 órakor volt, mely a 21. zsoltár és a Szózat eléneklésével vette kezdetét. Ezután a zsoltárok éneklése közben körülhordozták a thorát és Rosenberg Sándor dr. rabbi ünnepi beszédet tartott, mely legszebb szónoklatai közé tartozik. Lelkesítő szavain buzduzt a zsufolásig megtelt templom, ahol Bing Vilmos elnökkel az egész hitközség és a karzatokon diszes hölgyközönség volt jelen. Az emelkedett hangulatu ünnepélyt a Hymnussal fejezték be. — Az ifjuság alkalmi istentisztelete megelőzte a felnöttekét. A növendékek testületileg vonultak fel és lelkesedve csüngtek Krausz Jónás hit-tanár csinos alkalmi szónoklatán. A Hymnust és Szózatot szintén elénekeltek.

Német-Palánkán a koronázási jubileum alkalmából f. hó 8-án d. e. 9 órakor rendezett zsinagógai istentiszteleten a város előljárósága, a szolgabírósa, a polgárság színe-java, a helyi dalárda és tűzoltóság szintén jelen volt. Kohn Pinkász kántor dalárda-kisérettel a 21. és 24-ik zsoltárt adta elő, utána Deutsch M. rabbi a nyitott frigyláda előtt szónokolt és alkalmi imát mondott a király és a nemzet üdvéért. Az ünnepséget Liszt Ferencz Hymnusának eléneklésével fejezték be.

—z.

Kaposvárott a koronázás örömnünnepét a zsinagógában istentisztelettel ülték meg. A fényesen kivilágított templomban ez alkalommal Mar főjegyző vezetése alatt a megyei, Németh Ignác polgámmesterrel a városi és Trappel ezredessel élén a katonai tisztikar, továbbá a gymnáziumi tanári kar, a vasuti személyzet, adóhivatal, az állami hivatalnokok egytől-egyig, stb. voltak jelen. Herzog Manó dr. tartalmas alkalmi szónoklatán méltán lelkesült a testvérisülést ünneplő szép társaság is.

G. A.

Kun-Félegyházán f. hó 8-án ünnepélyes istentiszteletet rendeztek a koronázási évforduló örömeire. A zsinagóga ez alkalomból színültig megtelt a város színe-javával felekezeti különbség nélkül. Ott volt a helyben állomásozó altábornokkal az egész tisztikar és a városi hatóságok képviselősegei. Major J. Gyulának »A te sátraid« kezdetű dalával az iskolás gyerekek kara nyitotta meg az ünnepélyt. A hitközség új rabbija tartalmas magyar szónoklata nagy hatással volt a keresztény vendégekre is, kik lelkesedve hallgatták a zsinagógában az ünnep zárszámául fölzendülő Király-hymnuszt.

W. M.

Léván a városból és a környékéről igen sokan sereglettek össze a koronázási évforduló örömeire rendezett zsinagógai istentiszteletre, melyen a lendületes alkalmi szónoklatot Liebermann Jakab rabbi mondotta.

S. J.

Aszódon a csinosan fölékesített és teljesen kivilágított zsinagógában f. hó 8-án alkalmi istentiszteletet rendeztek, melyen a város előljárósága, a gymnáziumi tanári kar, és sok más testület és intézet tisztviselői is jelen voltak. Az ünnepély a 21, 61, és 71-ik zsoltárok elreczitálásával és gymnáziumi ifjuság Szózat-énekével vette kezdetét. Utána Schreiber József rabbi lendületes beszédben ecsetelte a nap jelentőségét a király és a nemzet közt létező benső viszonyt. Az ünnep a királyi párért mondott imával és a Hymnusz eléneklésével záródott.

R. A.

Apostagon a nemzeti örömnünnepet rokonszenvesen ülte meg a zsidóság. Alkalmi istentisztelete igen népes volt és ünnepi szónoka Basch Mór rabbi lelkesítve taglalta hívei előtt a lefolyt alkotmányos 25 év történetét.

R. E.

Deésen az iskolában és feldiszített templomban ünnepelte a zsidóság a koronázási évfordulót. A tanulókhöz Lichttag tanító intézett beszédet, a templomban pedig szintén magyar beszédet tartottak. A Szózat és Hymnus eléneklése úgy az iskolai, mint a templomi ünnepélyen szerepelt.

R. I.

Egerben úgy a st.-quo, mint az orth. hitközség megülte a koronázási jubileumot. A st.-quo imaházban Schwarcz Miksa dr. volt az ünnepi szónok, az orth. templomban pedig Schreiber Simon emlékezett meg az örömnaphoz fűződő tényekről.

Marosvásárhelyen a status-quo hitközség zsinagógájában rendezett koronázási jubileumi istentiszteleten a megyei és városi hatóságok, a törvényszék és számos vidéki orthodox is részt vett. A kántor zsoltár-énekével kezdődött az ünnepély, ezek elhangzása után Willheim J. dr. rabbi lendületes magyar beszédet mondott, majd pedig tartalmas imát olvasott fel a frigyszekrény előtt. Végül a hitközségi iskola növendékei a Hymnust énekelték. A gyermekek számára külön istentisztelet volt, melyen Pöllacsek C. Vilmos ig. tanító foglalkozott a nap tartalmával.

F. J.

Nagybecskerekén fényesen kivilágított templomban a helyi honoratorok jelenléte mellett tartottak a zsidók koronázási ünnepi istentiszteletet, melynek legkimagaslóbb része Klein Mór dr. rabbi szellemes alkalmi beszéde volt. Az ünnepi banketten, melyet a város rendezett, ugyancsak Klein Mór dr. a nemzeti színekkel példálózva, igen találó felköszöntőt mondott.

R. I.

Nyiregyházán nagy ünnepekkel ülték meg a zsidók a koronázási jubileumot. A templomot ellátták kivilágított feliratokkal, diadalkáput állítottak stb. Az alkalmi istentisztelethez cser-koszorúkkal, virágokkal és zászlókkal diszitették fel a zsinagógát, úgy hogy a közhatalóságok jelenvolt képviselői, a katonai parancsnokság stb. igen elismerőleg nyilatkoztak fölöle. Az istentisztelet folyamán különben az iskolás gyermekek a Szózatot

és a kántor a 21-ik zsoltárt énekelte karral. A pap igen szép imát mondott és végül a kántor a „hanószentésú“-t adta elő. A jubileumi ünnepség sikerén Baruch Arnold h. elnök hetek óta fáradozott.

W. M.

Kun-Szt.-Mártonban az orth. hitközség ünnepi istentisztelettel ülte meg f. hó 8-át. A más templomokból kiözönlő közönség jórészt fölkereste a zsinagógát is és elismeréssel hallgatta Grosz Hermann rabbi hazafias magyar beszédét.

Bonyhádon a congr. hitközség f. hó 8-án templomi ünnepélyt rendezett a koronázási évforduló öröme, melyen Rosenthal Tobiás rabbi nemzeti és felekezeti szempontból méltatta a nap kivilóságát. A szépen feldíszített imaházban a város színe-java jelen volt s meghatottan hallgatta a királyi párért, a hazáért és a nemzetért mondott imát. Az istentisztelet ideje alatt a zsidók üzletei zárva voltak. A nap emlékére délután az izr. népiskola növendékei számára nyári ünnepet rendeztek.

G. M.

S.-A-Ujhelyen a statusquo község pompásan díszített templomában a vármegyei és városi hatóságok jelenlétében f. hó 8-án ünnepi istentiszteletet rendeztek. Az ünnepélyt Eibenschütz kántor szép karénnel nyitotta meg, a koronázási évforduló jelentőségét Weisz Kálmán rabbi taglalta nemzeti és felekezeti szempontból és a zsidóság jogainak fejlődése során kiterjeszkedett a recepcióra is, mely mellett olyan érveket hozott fel, hogy a jelenvolt orthodoxokat is meggyőzte a felől, hogy a zsidó vallás államjogi helyzetének javulásáról van szó. A magyar nyelvű szép beszéd mély benyomást gyakorolt a hallgatóságra, valamint a külön alkalmi ima is. A testvérisülés ünnepe a Hymnus eléneklésével ért véget. — A statusquo hitközség elemi népiskolájában a tantestület is alkalmi ünnepet rendezett s a növendékek zászlósan tanítók és tanítónők vezetése alatt felvonultak a templomba, ahol Friedlieber Albert isk. elnök csinos beszédet intézett a tanuló ifjúsághoz és a kántor zsoltárokat énekelte.

F. K.

Sárbogárdon az orth. hitközség a koronázási emlékűnnepet teljesen kivilágított és szemrevalóan dekorált zsinagógában ülte meg, hol a helyi hatóságok és közhivatalok s úgy a város, mint környékének intelligenciája felekezeti különbség nélkül találkozót adott. Néhány zsoltáríma a rabbi bevezetője és héber könyörgőima után a község lelkipásztorának fia, Löwy Gábor pozsonyi rabbijelölt hazafias szellemű magyar beszédben terjeszkedett ki az ünnep mívoltára, melyet általános tetszéssel fogadtak. Az ünnepély végét zsoltáríma képezték. Az alkalmi magyar szónoklatot nyomtatásban is ki szándékoznak adni.

B. . . u.

Szentgálon a mincha ima után ülték meg a zsidók a koronázási emlékűnnepet. Alkalmi beszédet Pollák Jakab tartott és elénekeltek a Hymnuszt meg a Szózatot is.

R. l.

Kalocsán az izr. hitközség fényesen kivilágított templomban f. hó 8-án istentiszteletet rendezett. A kántor a »matóvu«-t és a 21. zsoltárt énekelte el Schwälb Mór rabbi pedig lelkesítő magyar szónoklatot tartott, melyért a jelenlevők üdvözölték a fiatal papot. Végül a gyermekek Goldstein Jakab ig. tanító vezénylete alatt elénekeltek a Szózatot.

K.

Monoron f. hó 8-án ünnepi istentiszteletet rendeztek. A fényesen illuminált templomban ez alkalommal együtt volt a helység színe-java, felekezeti különbség nélkül és lelkesedéssel hallgatta Kohán Mihály dr. rabbi himes nyelvű fejtegetéseit.

G. J.

Szilas-Balháson a felcsinosított zsinagógában f. hó 8-án alkalmi istentiszteletet rendeztek, melyen Klein Albert rabbi hatásos beszédet tartott az énekrészeket Friedländer Lajos kántor végezte. Az ünnepélyen más felekezetbeliek is sokan voltak jelen.

Gy. A.

Rimaszombaton a zsinagógában tartott koronázási jubileumi istentiszteleten a megyei és városi hatóság, a törvényszék és járásbíró, a tűzértisztikar, a pénzügyigazgatóság, lelkészek, tanárok s a társadalom minden előkelősége jelen volt. A hálaadó ima után Singers Leo költői részletekben gazdag alkalmi beszédet olyan szónoki sikerrel adta elő, hogy befejeztével a jelenvolt előkelőségek siettek elismerésüket kifejezni.

Cs. M.

Hidalmáson a koronázási ünnep fordulója alkalmából rendezett zsinagógai istentiszteletet a kántor a 45 és 72. zsoltárok eléneklésével nyitotta meg, utána Paneth A. S. rabbi beszélt sok tüzzel a nap jelentőségéről és a királyi családot imát mondott. Az izr. iskola növendékei a templom udvarán a király-hymnuszt énekeltek és Silmann H. tanító lelkes beszédet intézett hozzájuk.

P. E.

D.-Szerdahelyen az izr. népiskolában kezdte meg a zsidóság a koronázási örömnapi ünnepségét. A feldíszített iskola helyiségében a tanítókkal felvonult ifjúságon kívül az iskolaszék minden tagja és a község intelligenciája volt jelen. Az ünnepélyt a Szózat eléneklése és Rudnyánszky Gyula »Koronázási jubileum«-cz. költeményének elszavalásával nyitották meg Heilpern Benő ig. tanító az ünnep jelentőségét szépen ecsegette és végül az ifjúság a Hymnuszt énekelte. Az ünnepelők innen a fényesen kivilágított és feldíszített, zsúfolásig megtelt templomba vonultak fel, hol Aszódi A. rabbi hazafias alkalmi beszédet tartott.

II. B.

Mátészalkán a koronázási örömnapi napján oroszágosvárt tartottak ugyan (?) mindazonáltal a zsidóság tőle telhetőleg igyekezett a nap jubiláris jellegét megőrizni. Házaít lobogó-díszbe öltöztette, kivilágította, a zsinagógában pedig ünnepi istentiszteletet rendezett, de az alkalmi szónoklatot érthető okokból szombatra halasztották, mikor a rabbi ki is tett magáért. A jubileum napján Hermann József tanító az izr. iskola növendékeivel hazafias dalokat énekeltetett ami az,

ünneplésben csaknem meggátolt közönség részéről rokonszenves tüntetést eredményezett. *R. L.*

Mohácson a jubilaris napot megelőző este a város egyik látványossága volt a zsinagóga, mely a jubileum napján rendezett ünnepi istentisztelethez szinte szűknek bizonyult, annyira megtelt a minden rendű és rangú közönséggel. A helyben működő szintársulat tagjaival megerősített kar a Szózzal nyitotta meg az istentiszteletet, utána körülhordozták a szentírás-tekerceket. *Flesch Ármín dr.* magas röptű alkalmi szónoklatában inkább az ünnep nemzeti jelentőségére fektetett súlyt. Találó szentírás idézetekkel fűszerezett beszéde, a jelenvolt keresztény hallgatóságra, melynek soraiban a meghívott városi és megyei hatóságok, közhivatalok, katonatisztikar is jelen voltak, maradandó benyomást gyakorolt. A szép ünnepélyt a Hymnus elénekklésével fejezték be. *R. L.*

Rohonczon a zsinagógában rendezett koronázási ünnepi istentiszteleten a városi képviselőtestület is jelen volt. Csinos alkalmi szónoklatot *Ehrlich Mór* rabbi tartott. A tüzoltóság által este rendezett fáklyásmeneten, valamint a kath. és evangélikus lelkészeket, úgy a zsidó papot is lelkes ovációkban részesítették.

Bácsföldváron a zsidók imaházában tartott koronázási ünnepi istentiszteleten, melyen a városi hatóság testületileg volt jelen, *Fürst Samu* hittanár hazafias lendületű beszédet tartott, mely a keresztény hallgatóságra is rokonszenves hatást gyakorolt. *S. M.*

Alberti-Irsán a koronázási jubileum napján rendezett ünnepi istentisztelet alkalmával a község tágas zsinagógája megtelt a helyi hatóságok képviselőivel, a katonatisztikarral és az egész kerület zsidó közönségével. Bevezetőül a kántor a 21. zsoltárt énekelte, az ünnep jelentőségét hazafias hangon *Büchler Zsigmond* rabbi fejtegette, végül pedig az izr. iskola növendékei *Bátori Sándor* ig. tanító vezénylete mellett a Szózzat énekeltek. *R. L.*

Apatinban a koronázási jubileumot a zsidók iskolában és templomban ünnepelték. Az iskolai ünnepségen *Weidmann Vilmos dr.* iskolaszéki elnök foglalkozott a koronázás körülményeivel, két fiú pedig *Komócsynak* »Király ének« és »Szent koronánk legszebb gyöngye« cz. költeményeit szavalta el. Az iskolai ünnepély után a hatóságok és hivatalok képviselői, valamint a kath. papság is a zsinagógai istentiszteletre vonult. *Gy. K.*

Kisujszálláson a zsinagógát csinosan feldiszi-tették és kivilágították a koronázási örömmünnepkor rendezett istentisztelethez, melyen a nagyszámu közönség előtt *Weisz J. L.* rabbi ismertette az ünnepnaphoz fűződő emlékeket. Az ájtatosságot a »hanószén tesuo« imával fejezték be. *K.*

Nagykanizsán három istentisztelettel ülte meg a zsidóság a koronázás örömmünnepét. Az izr. elemi iskola dísztermében nyitották meg a sort az elemi iskolai növendékekkel, a kikhez, miután a Szózzat elénekelték

Kramer Lajos, igen helyén való beszédet intézett. — A folytatást ugyancsak az elemi iskola dísztermében az izr. polgári és középkeresk. iskola ifjúsága számára rendezett alkalmi istentisztelet képezte, melyen elénekelték a Szózzatot, *Braun Samu* igazgató rövidesen, de sikerülten ismertette a nap történetét, aztán szavaltak *Aranytól*, *Vörösmartytól* és végül a Hymnuszt énekeltek el. — A felnöttek számára d. e. 11 órakor volt istentisztelet a zsinagógában, melynek főeseményét *Neumann Ede dr.* rabbi eszmegazdag beszéde és szép imája képezte. A beszéd az imával együtt egyik helyi lapban meg is jelent. *Z.*

Kisbéren fellobogozott és ünnepélyesen kivilágított zsinagógában ülték meg a koronázási jubileum napját. A program a következő volt: *Matóvu*, Hymnus, a tóra felmutatásával a szokásos király ima, a 21. zsoltár és Szózzat. Az énekrészekhez az iskolák növendékei szolgáltatták a karkiséretet. *B. J.*

Tolnán a koronázási évfordulót megelőző napon kivilágították a szépen dekorált zsinagógát, f. hó 8-án pedig ünnepi istentiszteletet rendeztek benne. Ez alkalmal elénekelték a Szózzatot, *Breuer Joachim* rabbi csinos ünnepi beszédet és imát mondott, azután *Feldmann Samu* tanító elénekelt a 21. zsoltárt és végül a Hymnus következett. Az énekrészeket az iskolás gyermekek kara kísérte. *B. M.*

T.-Abád-Szalókon az orthodox hitközség fel-ékesített templomában istentiszteletet tartott a koronázási évforduló öröme. A *matóvu* imával kezdték meg a műsort, utána *Klein Dávid* rabbi helyettes szónokolt hévvel s az ifjúsági énekkar rázendített a »Hanószén tesuo« kezdetű imára, mit zsoltárimák és a királyhymnus, majd *Gróf E. Gyula h. elnök* szép alkalmi magyar beszéde követett, melytől a hallgatóság annyira felbuzdult, hogy a királyt éljenczte. Az istentiszteletet a Hymnusszal rekesztették be. *S. B.*

Ó-Gyallán a koronázási jubileumot a hitközség teljesen kivilágított templomában f. hó 8-án ünnepelték. Az iskolai növendékek a Szózzatot énekeltek, elmondtak néhány zsoltárt, *Deutsch Ignác* kitünő alkalmi beszédet és imát mondott és a Hymnus elénekklésével bevégezték az istentiszteletet. *H. A.*

Zala-Lövön a zsinagógában rendezett istentisztelet volt az ottani koronázási ünnepségek legszebb része. A kath. templomból, ahol csak misét mondtak, a lelkeszszel együtt az egész gyülekezet a tágas és földi-szített zsinagógába vonult s az utolsó zugig megtöltötte azt ájtatos — keresztényekkel. A *matóvu* és a 72. zsoltár elénekklése után *Steiner Ede* rabbi magyar szónoklata következett, melynek jó hatását elárulta a hallgatóság arczán sugárzott a testvéries meglegedés. *R. L.*

Trencsénmegyében a koronázási jubileum alkalmából a trencsényi, illava i, zsolnai, baani zsinagógákban rendeztek alkalmi istentiszteletet, hol az áhíttos hallgatók lelkesedve hallgatták a rabbiknak istenvallás, király és hazaszeretetre buzdító beszédeit. *V-g.*

Vág-Szereden a kath templomban tartott jubiláris istentisztelettről a szépen feldíszített és teljesen kivilágított zsinagógába vonult fel az ünneplő közönség. Az első padsorokban a város előljárósága és a zászlósan megjelent tűzoltó század foglalt helyet. Az istentisztelet zsolttárekléssel kezdődött, mely után *Pserhoffer M.* rabbi olyan sikerült beszédet mondott, hogy a hallgatóság többször megszakította a tetszésnyilvánításával. Különösen mély hatást gyakorolt akkor, midőn a városi hatóság felé fordulva, azt kérte, hogy a nap maradandó emlékére simítsák el a felekezeti surlódásokat és a király jelszavával »viribus unitis« emeljék a várost ismét régi színvonalára. Beszéde végén a szónok a fr'gyszekrény előtt imát mondott, melynek során *Zichy József* grófról, a megye főispánjáról is megemlékezett. A szép ünnepélyt a Hymnussal fejezték be. A rabbinak sokan gratuláltak. *K. E.*

Ungvárt a congr. hitközség zsinagógájában méltó módon ünnepelték meg a koronázási örömnapot. Az istentiszteleten a hitközségi tagokon fölül (köztük számos orth. pártbeli is) a helyi hatóságok mind képviselve voltak és a női osztályban szintén igen sok más felekezeti urinó is volt jelen. Alkalmi szónokként *Friedmann Adolf* rabbi szerepelt, akinek a hazafias lendületű magyar beszédét osztatlan tetszéssel fogadták. *R. I.*

Fogarason a koronázási örömnép alkalmból rendezett zsinagógai ünnepélyt az izr. népiskola növendékei a Szózat eléneklésével nyitották meg, melyet *Rosengarten József* kántor vezényelt. Utána zsolttárenek és *Jordán Sándor* rabbinak az ünnep kettős jelentőségét fejtegető tartalmas beszéde, s ennek végén a szokásos ima következett. Az ünnepély a Királyhymnus eléneklésével ért véget. *R. I.*

Magyar-zsidó családok. Pakfong-ember.

IV

Elbeszélés.

(7)

Egy szép őszi délután nagy térzene volt hirdetve a Széchenyi-térre, a kioszk előtt. Katonazene, a tisztikar jelenlétében. Erről Vili nem maradhatott el. Megmondta Zsófikának, hogy másnap a térzenére megy.

— Ugy? Megyek én is. Szólok a mamának. Jó? Elviszel magaddal édes?

Édes! Ez a szó átjárta a Vili keblét. Hogyne vinné magával? Jó, hát ott lesz ő is. Látni fogják, hogy megjelent, de hölgyekkel és így nem ülhet közzéjük. Ez csak természetes?

Persze, hogy az.

Másnap csakugyan megjelent. A tisztikar egy hosszú asztalnál foglalt helyet, a közönség elszórva a veranda asztalánál ült, a nép pedig hullámozott a kioszk körül. A katonazenekar egyre-másra játszotta a pot-

pourikat, waltzereket, a hangulat igen lelkes volt, sok sör fogyott el, még több fagyalt, s az egyes asztaloknál szebbnél szebb asszonyok vetettek ingerlő, kíváncsi, bátorító mosolyokat a tisztek felé.

A fiatal hadnagyok, magas gallérjaikban, olyan feszesen ültek ott a hosszú asztal mellett, mintha mindegyiken karót húztak volna keresztül. De ez elő van írva a Dienstreglementben.

A szép asszonyok pillantásaira ügyet sem vethettek.

Mikor Vili megjelent a hölgyekkel s egy üres asztalhoz telepedett, természetesen hosszas és udvarias »vorschriftmässiges« szalutálás után, nagy mozgás támadt a tisztek asztalánál. Talán mert Zsófika nagyon szép, előkelő, s piperés volt? Vagy a mamájának méltóságteljes megjelenése hatott?

A mozgást halk párbeszéd követte.

A generalis megkérdezte a szemközt ülő kapitányt, hogy ki az a hadnagy?

A kapitány, mielőtt válaszolt volna, végig nézte Köröss Vilmost s meggondolva egyet-mást, a hölgyeket és végigmérte, s végre is az ösmert tisztikaszinó-hangulatban felelt. Kifejtette nézetét a civilizékkal való barátkozásról, különösen a próbahónapokban, s főképp az egy és ugyanazon családdal való feltűnő gyakori érintkezést hangsúlyozva.

— S a szolgálatban?

— Hát-hát, megjárja.

— Hm.

Vili észrevette, hogy róla beszéltek. Roppant izgattott lett, és — sietett eltávozni. A hölgyeknek feltűnt, de nem elleneztek. Elmentek s mikor a kocsijukhoz érkeztek, Vili vissza akart még menni, így vélve a hibáját kiköszörülni, de hátrafordulva látta, hogy a tisztek felkeltek már az asztaltól, a zenekar elhangzott, s ő ugyis későn érkeznek, a kocsiba ugrott tehát, s elhajtattak, haza.

Egész este bántotta valami.

Maga sem tudta, hogy mi. De rossz előérzete volt.

Három nap múlva, jökor reggel rendeletet kapott, melyben egyszerűen tudtára adták, hogy »visszahelyeztetett a tartalékba.«

Tehát még vizsgára sem bocsájtják.

Egyszerűen visszadobják.

Érezte, hogy megérdemelte, a miért hanyag katoná volt, de a szive mentegette.

Szerelméért tette. Zsófika vonzotta. Ki tehet róla?

Ugy ült ott az ágya szélén, mint a kit főbe vertek.

Kábultan, mámorosan.

Hasztalan fürdött meg, a hideg víz mit sem használt; a feje iszonytatóan fájt, tervtelenül, határozatlanul guggolt székén, sötét gondolatokkal tépelődött, lelkében harag és önvád, védelem és boszúvágy váltogatták egymást. Ki ez átabotából! De hogyan?

Még azt sem tudta, hogyan öltözködjék fel.

Végre is katonaruhát vett fel s elment tisztársaitól bucsút venni. Délfelé ért haza s levelet irt az édes anyjának, őszintén bevallva mindent.

Ezzel enyhített a lelkén.

Délután pedig neki indult a Golgothának: Kernék!

Mit mondjon Zsófikának? Azok azt sem tudják mindmaig, hogy ő csak próbaszolgálaton volt. Nem kérdezték soha, s ő nem mondta soha.

Még a kapuban sem tudta, mit fog mondani.

Szomorú, leverte volt, izgatott, keserű.

(Folyt. köv.)

Lázár Béla.

AZ ERŐSEK.

-- Elbeszélés a kisvárosi zsidó népeletről. -- (17)

Ira: Bernstein A.

III.

Ismét eltartott jó darabig, mielőtt Salme újra bekapott volna beszédébe:

— Két évre rá, hogy Isten magához vette Jüttet és Elket — akik ott künn a „jó helyen“ együtt pihentek — megvirradt az a nap is, mikor egész világ láthatta, micsoda jó egy szive volt a Chaskel gibornak. A peszachot megelőző szombaton történt és nagyon hosszú hideg telünk volt; úgy kellett a jeget felvagdossunk, hogy vizet szerezzünk a macseszhez. Pénteken különösen nagyot nőtt a víz; a Visztula megdagadt, kiöntött, egész falvakat ragadott magával és a jég hátán egész házak usztak felénk, melyeknek csak a zsuppos fedele látszott ki. A peszachot megelőző szombaton, a predikáció előtt az egész kile ott volt a Visztula partján és elszorult szívvel nézte, amint ágyak, bölcsők, egész csűrök és háztetők usztak odább a jégen. Egyszerre nagy kiabálás támadt, olyan, hogy az irgalmas isten a hetedik egekben is megkönyörülhetett volna. Egy parasztház zsuppos fedele uszott a jég hátán és azon a helyen, hol elébb a kémény volt, paraszta-asszony állt egy szál deszkán két gyermekével; és az asszonynak piros fejrevaló kendő volt a kezében, azt lobogtatta és kiabált: »Segitsetek, könyörületes zsidók!« Jó szombatunk volt, de ez a kiabálás végigborzogatta minden tagunkat és olyan sirás-rivás támadt a kilében, hogy azt meghallgathatta volna az uristen is. De emberi kéz nem segíthetett, ezt látta zsidó és keresztény egyaránt. Erre a nagy jajgatás közepette nagy szörnyűködés támadt. Chaskel gibor, aki macseszért járt a kilében, egymaga kapta magát, megragadta a szent zsinagóga tüzi létráját, melyet más három ember sem birt volna el; és miként valami gibor, aminő régi idők-től fogva nem termett, odarohant vele a Visztulához és a létrát végigvetette a jégdarabokon és ott mindnyájunk szemeláttára fokról-fokra ugrott a létrán egyik jégdarab-ról a másikra, és láttuk, amint a víz mind lejjebb-lejjebb ragadta a jégdarabokat. És az egész község látta, hogy amint nagyobb jégdarabokra ért, mely őt megbirta, mind beljebb lökte a létrát a Visztula sodrába és mind beljebb-beljebb ment. És az egész kile utána iramodott egészen túl a szombati határvonalon (2000 rőf távolság) és áldást meg imákat küldözgettünk utána. De ő egyre tovább jutott, hogy most mindnyájan úgy ujjongtunk és sirtunk örömlünkben, mint előbb könyörületből. Hanem az ő napja volt ez; elérkezett az ő nagy, rettenetes napja, mikor el kellett mennie oda, ahol megnyugszik minden szív, mely nehéz terhet hord a földön. Láttuk, amint a Visztula közepén a lajtortja hirtelen fölállt és aztán fölbillentette a fenekjég. Hallottuk, hogy a paraszta-

szony és a gyermekek kiabáltak, de nem tudtuk, mit. — Mit csűrjem-csavarjam tovább, az isten rendelése volt, dicsértessék az ő neve, aki igazságos bíró és ki-nek dicsértessék az ő neve mindörökké!

Chaskel gibor dicsőséget szerzett az isten nevének; volt is része abban a kegyelemben, hogy mint igaz zsidót temették el. Peszachkor kifogták Nəwo mellett és megadták neki a végtisztességet és jutalmát elvette a dicsőséges paradicsomban.

Mendel karja régóta lehanyatlott a Salme nyakáról. Apja tette nem volt előtte ismeretlen, de ilyen sok élethűséggel még soh'sem állították eléje. Az erős apa merész nemeslelkűsége büszkeséggel dagasztotta a fiu keblét, aki életében most érezte magát vele legelőször a lehető legbensőbb lelki rokonságban. Az apának egész lényét, lelkivilágát ismerte fel önmagában és irigyelte a halálát. És a rá való emlékezés mián újra kicsurrant a köny Mendel szeméből és végig pergett az arcán. Mind sűrűbben toltak a szempillájára, de egyre több engesztelődéssel omoltak alá.

A Salme gyöngéd felfogása megértette és mélyen átérezte barátja egész lelki állapotát; tudta, hogy bármi oka legyen is annak a darab idő óta látszó búskomorságnak, a szülőkről való megemlékezés mindenestre csak engesztelő és fölemelő hatást gyakorolhat rája. Néma részvétellel tehát időt engedett a barátja fájdalmának, hogy könyekben találhasson enyhülést és még akkor is szótlanul ült mellette, mikor már kívülről az ébredő pitymallat az egészen behúzott világosság-fogókon az új nap első sugarait beszűrte és kirajzolta Mendel mélyen meghajolt alakjának körvonalait.

Mikor Mendel nagy lélekzetet véve, újra felocsudott, Salme ismét felé fordult:

— És most, Mendel, mikor már tudod, hogy a te édes anyád, az Elke milyen jó és istenfélő volt, és hogy az édes apád olyan gibor volt, aminőnek azt a mi bölcsaink képzelik: aki elég erős véghez vinni azt, ami az isten szemében — dicsértessék az ő neve — tetsző, most lásdd, hogy rajtad is beteljesedett az ő jóvoltok és a könyörületes isten, aki atyja az árváknak, segítőt adott neked, aki oltalmad volt azon időtől fogva mind e mai napig. — A te édes apád, Chaskel halálát követő első peszach-napon benéztem a Malke nagymamához, hogy áldását kérjem. Azt mondta nekem akkor, hogy forduljak be hozzá a félünnepeken, mert valami mondanivalója volna. És mikor a félünnepen beállítottam hozzá — akkor még meg volt a szemvilága és az ő szemefénye: Frommet leánya együtt élt áldott emlékü urával, reb Nachmannal — hát behitt magával a mellékszobába, a melynek a falai köröskörül tele vannak könyvekkel és egy kis kést adott a kezembe, avval, hogy: „Nesze, Salme, fogd, és vágd le a nyolczadik szem gyöngyöt az én kötőmről.“ — És rámutatott az ujjával a gyöngyszemre és a kötőre, melyet a fején viselt szoritónak. Tizenöt szem gyöngygel a jobb fele még tele volt, de a balról, láttam, hogy már hét hiányzott és a nyolczadikra rátette az ujját. — Szólni akartam; de ő csak rám tekintett és imbolygatta a fejét. Erre levágtam a nyolczadik gyöngyöt és a tenyeremen tartottam. Amire így szólt: A gyöngyöt egy árva számára vetted magadhoz. Az ünnepek után eredj és légy azon, hogy jól eladd, a pénzből, úgy vigyázz, hogy eltarthasd a gyereket, a ki a Chaskel gibor után maradt árván. Ekkor megint szólni akartam, mert a szívem megmozdult a miatt, hogy reám bízta az istenfélő escelekedtet; de ő csak hajtogatta a fejét és vidám arcczal visszavonult előlem a szobába. En pedig elmentem és úgy tettem, mint monda.

(Folyt. köv.)